
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Monfort Fraga, Jordi; Solsona Pairó, Montserrat, dir. La custodia dels fills i la redefinició de les relacions de gènere en el postdivorci. Anàlisi comparativa entre Catalunya i Andalusia. 2020. (824 Grau en Geografia i Ordenació del Territori)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/226766>

under the terms of the license

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Treball de Fi de Grau

*LA CUSTÒDIA DELS FILLS I LA REDEFINICIÓ DE LES
RELACIONS DE GÈNERE EN EL POSTDIVORCI.
ANÀLISI COMPARATIVA ENTRE CATALUNYA I
ANDALUSIA*

Jordi Monfort Fraga

Juny 2020

Tutora: Montserrat Solsona

*Treball de Fi de Grau presentat a la Facultat de de Filosofia i Lletres de la
Universitat Autònoma de Barcelona per a la obtenció del Grau en Geografia i
Ordenació del Territori*

Índex

ÍNDEX D'ABREVIATURES	5
ÍNDEX DE FIGURES.....	6
ÍNDEX DE TAULES	7
RESUM	8
ABSTRACT	8
1. INTRODUCCIÓ.....	9
2. MARC CONCEPTUAL	13
2.1. ANÀLISI MULTIVARIANT.....	14
3. OBJECTIUS I PREGUNTA DE RECERCA	16
4. METODOLOGIA.....	17
5. REVISIÓ BIBLIOGRÀFICA.....	19
6. RESULTATS I DISCUSSIÓ DE LA MEVA RECERCA EMPÍRICA	26
6.1. ANÀLISI COMPARATIVA DE LA CUSTÒDIA COMPARTIDA: CATALUNYA I ÀNDALUSIA.....	26
6.2. CUSTÒDIA COMPARTIDA	35
7. CONCLUSIONS	38
8. REFLEXIONS FINALS.....	40
9. BIBLIOGRAFIA	41
9.1. ARTICLES I PUBLICACIONS (ORDRE ALFABÈTIC).....	41
9.2. RECURSOS ELECTRÒNICS (PER DATA DE CONSULTA).....	42
9. ANNEXOS	I
11.1. DADES DE L'INE RELATIVES AL PERCENTATGE DE DIVORCIS AMB I SENSE FILLS.....	I
11.2. DADES DE L'INE RELATIVES A LA CUSTÒDIA COMPARTIDA DE FILLS DE DIVORCIS ENTRE CÒNJUGUES DE DIFERENT SEXE.....	II
11.3. DADES DE L'INE RELATIVES AL TIPUS DE PROCEDIMENT ADMINISTRATIU PER FORMALITZAR EL DIVORCI, DE MUTU ACORD O CONTENCIÓS.	III

ÍNDIX D'ABREVIATURES

CC	Custòdia Compartida
INE	Institut Nacional d'Estadística
CCAA	Comunitats Autònomes
%D	Percentatge de Divorcis
DC	Divorci Contenciós
DMA	Divorci de Mutu Acord
PDI	Parelles de Doble Ingrés
TNR	Treball No Remunerat

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1: Dades del número total de divorcis, separacions i nul·litats al 2018 a nivell nacional, segons l'INE (elaboració pròpia).....	11
Figura 2: Percentatges de ruptures matrimonials (divorcis o separacions) amb o sense fills i desglossament de les característiques de la unitat familiar, en el cas de ruptures amb fills (elaboració pròpia amb dades de l'INE).....	11
Figura 3: Percentatge de custòdia compartida (CC) entre 2012 i 2014 segons cada Comunitat Autònoma. Extret de Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 45-72).	21
Figura 4: Percentatge de parelles amb doble ingrés pels anys 2012 – 2014. Extret de Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 45-72).....	22
Figura 5: Comparativa entre els percentatges de pernocta dels nens de pares divorciats amb el pare: quan el procediment legal de divorci és la custòdia compartida les pernoctes en casa del pare arriben a nivells igualitaris amb els de la mare. Quan la custòdia és monoparental, aquests percentatges es veuen reduïts significativament. Font: "Solsona, M., & Ajenjo, M. (2017). <i>La custòdia compartida: ¿un paso más hacia la igualdad de género?</i> Perspectives Demogràfiques, 8, 1-4.....	22
Figura 6: Distribució del temps no remunerat en funció de l'activitat laboral: comparativa entre parelles d'homes i dones. Font: Gràfic elaborat mitjançant dades de l'INE de l'Enquesta dels Usos del Temps de 2009-2010 per Ajenjo, M. i García, J. i publicat: AJENJO, Marc; GARCÍA ROMÁN, Joan. La persistent desigualtat de gènere en l'ús del temps a Espanya. 2019. Perspectives Demogràfiques, 14, 1-4.	24
Figura 7: Distribució del temps no remunerat en funció del nivell d'estudis: comparativa entre parelles d'homes i dones de doble ingrés. Font: Gràfic elaborat mitjançant dades de l'INE de l'Enquesta dels Usos del Temps de 2009-2010 per Ajenjo, M. i García, J. i publicat: AJENJO, Marc; GARCÍA ROMÁN, Joan. La persistent desigualtat de gènere en l'ús del temps a Espanya. 2019. Perspectives Demogràfiques, 14, 1-4.	25
Figura 8: Percentatge total de divorcis amb fills dependents al 2018. Comparació entre Catalunya i Andalusia durant l'any 2018. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'INE.	27
Figura 9: Dades de percentatges de Custòdia compartida. Comparació entre Catalunya i Andalusia durant l'any 2018. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'INE.	28
Figura 10: Gràfic de l'Evolució temporal (2014-2018) del %CC de fills de parelles de sexe oposat divorciades a Catalunya i Andalusia. Font: Elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de les dades extretes de l'INE per la sèrie 2018-2013.	30
Figura 11: Gràfic que representa el percentatge de Divorci Contenciós (DC) i Divorci de Mutu Acord (DMA) segons cada província de Catalunya i Andalusia. Elaboració pròpia amb dades de l'INE.....	32
Figura 12: Representació gràfica dels residuals associats a cada variable independent (%D i %DMA).....	37

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1: Comparació de percentatge de divorcis amb i sense fills segons les províncies de Catalunya i Andalusia per l'any 2018. Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.....	27
Taula 2: Extracte de les dades de l'INE 2018 respecte a la custòdia compartida de parelles divorciades.	29
Taula 3: Percentatges de custòdia compartida segons cada província (catalana i andalusa) atenent a l'any (2014-2018).	31
Taula 4: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21552). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives al número de divorcis entre matrimonis del mateix sexe segons el número de fills. L'excel complert mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.	i
Taula 5: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21563). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives a la custòdia compartida dels fills fruit de divorcis entre parelles de sexe oposat. L'excel complert mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.	ii
Taula 6: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21550). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives al tipus de procediment administratiu per formalitzar el divorci, de mutu acord o conteció. L'excel complert mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.	iii

RESUM

En el present estudi, ens centrem en l'anàlisi dels percentatges de custòdia compartida (CC) per realitzar una comparativa entre dues Comunitats Autònomes concretes: Catalunya i Andalusia. S'utilitzaran indicadors quantitius que provenen de tres fonts principals d'informació. En primer lloc, de la literatura i una revisió bibliografia sobre els indicadors de custòdia compartida recent publicats. En segon lloc, a partir d'un anàlisi socio-juridic, sobre les diferències legals entre ambdues comunitats autònomes. I en tercer lloc, a partir del propi treball, realitzant un anàlisi multivariant de dades empíriques extretes de l'INE, en base dos factors clau en l'establiment de la custòdia compartida: el percentatge de divorcis de parelles amb fills i el tipus de procediment, de mutu acord o contenciós.

Paraules clau: custòdia compartida, sistema patriarcal, guarda i custòdia, rols de gènere i pàtria potestat.

ABSTRACT

In the current survey, we focus on the analysis of the joint custody percentages with the aim of carrying out a comparative study between two concrete Autonomous regions: Catalonia and Andalusia. There will be used quantitative indicators which derive from three principal information sources. Firstly, from the literature and from a bibliographic review about the joint custody indicators recently published. Secondly, it is based on a socio-legal analysis, relating to the legal differences among both Autonomous regions. And, thirdly, from the own work, executing a multivariate analysis based on empirical data taken from INE, relying on two key factors on the establishment of the joint custody: the divorces percentage of couples with children and the type of procedure, by mutual agreement or by contentiousness.

Keywords: Joint custody, patriarchal system, care and costudy, gender roles and parental authority.

1. INTRODUCCIÓ

La concepció de “família” ha anat evolucionant al llarg dels anys i pot diferir en funció de l'àmbit socio-cultural, religiós, econòmic o psicològic des d'on s'observi així com del moment històric i polític. En termes generals podem definir la “família” com el context social més privilegiat i de creixement i desenvolupament psicosocial humà. Des d'una perspectiva sociològica es pot enfocar la definició de família com un grup caracteritzat per una relació sexual suficientment definida i permanent com per promoure la procreació i educació de la prole (Oliva Gómez, E. 2014. p.13).

Tradicionalment el nucli de l'estructura de la família ha vingut donat pel llaç matrimonial entre un home i una dona i els seus fills. A l'actualitat el concepte de família ha sofert una transformació substancial d'acord als nous models socials en què aquesta es pot donar, i ja no s'identifica als conjugues per la seva vinculació matrimonial sinó que es contemplen altres lligams com el respecte, l'afecte, la solidaritat i la convivència (Oliva Gómez, E. 2013. p. 63).

Val a dir que la família no només és fonamental pel fet de garantir el naixement i creixement físic del fill, sinó que també té una funció primordial per assegurar el seu desenvolupament social i cognitiu. És per aquest motiu que les relacions de vinculació afectiva i de confiança i seguretat entre el fill i els progenitors són clau per a què el fill pugui relacionar-se amb l'entorn d'una manera sana i profitosa (Vallejo, R; Sánchez-Barranco, F; Sánchez-Barranco, P; 2004; p. 93).

En aquest punt, el divorci o la separació dels pares pot representar un risc greu pel desenvolupament conductual i afectiu del fill, tal i com es pot concloure d'una ampla varietat d'estudis d'investigació. Diversos autors citen els següents paràmetres com a font de desequilibri emocional i inestabilitat en el fill després de la ruptura de la unitat familiar: enfrontament entre els progenitors, custòdia de la mare i absència del pare, tensions econòmiques, aparició de noves figures parentals -les parelles dels progenitors-, entre els més significatius. Es pot trobar una extensa revisió bibliogràfica al treball de Vallejo, R; Sánchez-Barranco, F i Sánchez-Barranco, P: “*Separación o divorcio: Trastornos psicológicos en los padres y los hijos*” publicat a la Revista de l'associació espanyola de neuropsiquiatria. Tot i així és cert, que el desafiament psicològic que suposa el trencament de la unitat familiar per un fill pot resultar ser un mal menor en circumstàncies extremes en les que la convivència familiar es troba greument alterada per episodis de violència verbal, psicològica o física. I per tant, la separació o el divorci representen un alleugeriment de la càrrega de patiment del fill.

En la majoria dels casos, en el moment de la separació o divorci dels progenitors o figures parentals, s'estableix un acord de custòdia dels fills entre ells en l'àmbit domèstic sense la necessitat de fer transcendir la ruptura, i conseqüent guàrdia i custòdia del fills, a l'àmbit legal. Actualment, de manera general a Espanya per separacions entre progenitors de diferent sexe, quan s'estableix aquest consens comú entre els pares, és la mare la que assumeix la custòdia física dels fills sense perjudici del manteniment del contacte continu del pare amb ells.

Cal remarcar, però, que històricament aquesta “normalitat” establerta actualment en casos de trencament familiar ha anat variant en funció de la època. Fins al final del segle XIX la guàrdia i custòdia era indiscutiblement atribuïda a l'home, no només perquè era la figura que més font d'ingressos tenia sinó perquè directament es podria entendre que eren de la seva propietat (Fariña, F.; Seijo, D.; Arce, R.; 2000, p .146). No és fins després de la Segona Guerra Mundial que el paradigma patriarcal comença a canviar gràcies a la “Declaració Universal dels Drets del Nen” del 1959, i el concepte de “*els millors interessos del nen*” refermat amb l'article 16.1 de la Convenció de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de totes les formes de discriminació contra la Dona (1979) i la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets del Nen de 1989.

Segons les dades de què es disposa, quan s'arriba a la fi d'una relació conjugal amb fills i la guàrdia i custòdia es discuteix i defineix davant d'un jutge, trobem diferències notables en el *modus operandi* europeu, i anglosaxó particularment, respecte de l'espanyol. En el primer, el que preval és la guàrdia i custòdia compartida, al·legant que aquest sistema és el que afavoreix els millors interessos del fills. Per contra, a Espanya, de manera general, el principi que regeix és la custòdia simple, tot i que a nivell legislatiu aquest principi ha sofert canvis importants en els darrers anys, principalment a partir del 2005, que és quan es reforma la Llei 15/2005 del 8 de juliol, per la que es modifiquen el Codi Civil y la Llei d'Enjudiciament Civil en matèria de separació i divorci, i es quan s'introdueix la possibilitat de fixar una guàrdia i custòdia compartida. Més endavant, es discutirà l'evolució legislativa, de jurisprudència i pràctica de la guàrdia i custòdia compartida a Espanya atenent a cada comunitat autònoma.

Segons dades oficials, al territori espanyol al 2018, es van produir 99.444 casos de nul·litats, separacions o divorcis, cosa que representa una taxa del 2,1 per cada 1.000 habitants. La següent Error! No se encuentra el origen de la referencia. mostra el desglossament d'aquests casos segons la tipologia de la ruptura.

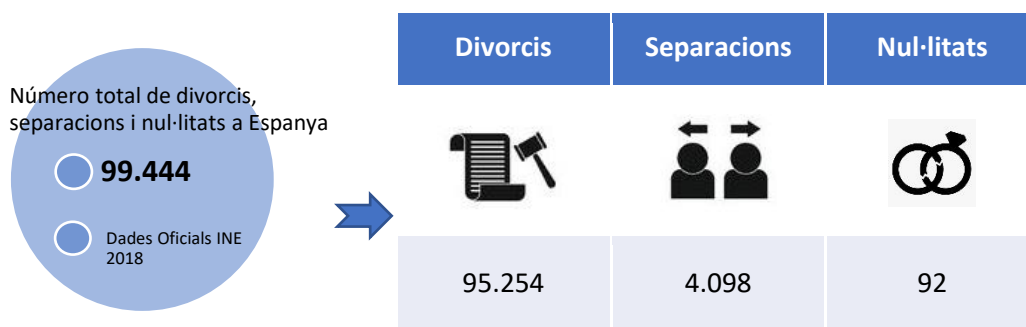

Figura 1: Dades del número total de divorcis, separacions i nul·litats al 2018 a nivell nacional, segons l'INE (elaboració pròpia).

Segons les dades oficials de 2018 publicades per l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el 43,1% dels matrimonis corresponents a la resolució de separació o divorci no tenien fills o filles menors d'edat o majors d'edat. El 56,9% restant de ruptures matrimonials sí que tenien fills i s'estableix la següent classificació, representada també a la **¡Error! No se encuentra el origen de la referencia.** : el 45,1% són fills menors d'edat, un 5,1% són fills majors d'edat dependents econòmicament i el 6,7% fills menors d'edat i majors dependents econòmicament. Per tant, en un 56,9% els progenitors han d'arribar a algun tipus d'entesa amb relació a la pàtria potestat i guàrdia i custòdia dels fills menors d'edat, conceptes que explicarem amb detall més endavant.

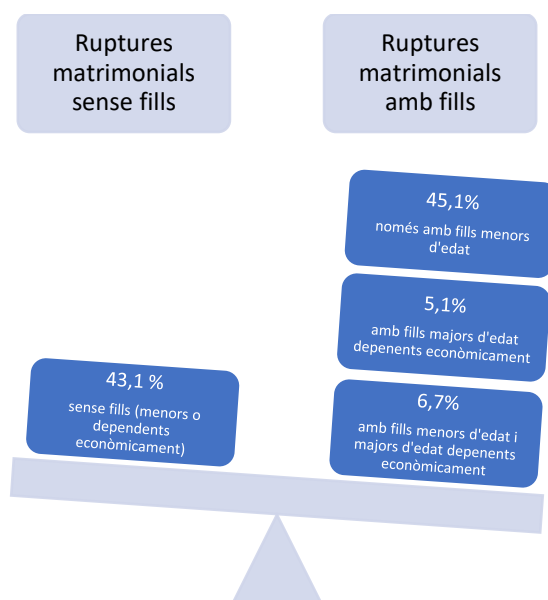

Figura 2: Percentatges de ruptures matrimonials (divorcis o separacions) amb o sense fills i desglossament de les característiques de la unitat familiar, en el cas de ruptures amb fills (elaboració pròpia amb dades de l'INE)

Al 2014 la **custòdia compartida** es trobava entre un 10% a Andalusia, Extremadura i Múrcia, i un 32% a Balears i Aragó i fins a un 35% a Catalunya (Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M.2017).

L'objecte d'estudi del present treball serà analitzar aquesta disparitat en percentatges de custòdia compartida segons la comunitat autònoma, i més concretament les diferències entre Catalunya i Andalusia a nivell provincial.

Els indicadors quantitius a través dels quals s'analitzarà la custòdia compartida provindran de tres fonts diferents:

- De la literatura i una extensa revisió bibliogràfica sobre els índexs de custòdia compartida més recents publicats (2012-2014) i possibles factors relacionats: com el percentatge de parelles de doble ingrés i el repartiment de l'ús del temps de progenitors de sexe oposat.
- D'un anàlisi socio-jurídic de la custòdia compartida a Espanya, atenent a les diferències legals de cada comunitat autònoma.
- A partir de l'anàlisi multivariant propi de dades empíriques oficials extretes de l'INE, a partir de les que es farà un càlcul estadístic del darrer percentatge de 2018 de custòdies compartides a nivell provincial; i un anàlisi estadístic de la relació de dos factors clau en l'establiment de la custòdia compartida: el percentatge de divorcis de parelles amb fills i el tipus de procediment, de mutu acord o contenciós.

Com hem esmentat amb anterioritat, el treball se centra en la comparació d'aquests territoris Catalunya i Andalusia, i el lector es pot preguntar "*Per què Catalunya i Andalusia entre totes les Comunitats Autònomes?*"

El principal motiu per escollir aquestes Comunitats Autònomes (d'ara endavant CCAA) és la gran diferència que hi ha entre elles en el percentatge de custòdies compartides. Ens preguntem si aquesta diferència es pot explicar pel pes de les parelles de doble ingrés, la distribució en el treball no remunerat, la legislació sobre les custòdies, el percentatge de divorcis o separacions i el tipus de procediment que s'ha dut a terme, contencions o de mutu enteniment, present en cada comunitat.

Explorarem totes aquestes variables per esbrinar quin grau de diferenciació hi ha entre ambdues Comunitats Autònomes. A la vegada, és interessant entendre com s'estableixen les relacions de gènere durant el que s'anomena el postdivorci, cercant informació sobre els tipus de relacions de gènere, tant si són igualitàries com si encara són arrelades al sistema patriarcal, i sobre el per què de la seva existència.

2. MARC CONCEPTUAL

El divorci o la separació, són termes utilitzats per designar la fi de la vida conjugal, els quals són un fenomen sociològic i demogràfic. Segons dades del INE, al **2018** trobem un total de 95.254 casos de divorcis o separacions, entre quals, en les separacions de parelles amb fills menors de 18 anys representava el 54.225 dels casos, un 56.92%. Les custòdies van recaure en el 61,6% dels casos en la mare, en el 33,8% va ser una custòdia compartida i només en un 4,2% la custòdia va ser per als pares. I en un 0,4% es va atorgar a les institucions estatals.

Un concepte clau quan parlem de parelles són els *rols* i més concretament *rols de gènere* i *estereotips*. Els rols són les funcions, habilitats, competències i responsabilitats que s'atorguen per a cada persona de forma cultural. Relacionada amb aquesta definició trobem el concepte de *rols de gènere* que és una concepció molt més particular i específica i es refereix a "comportaments que, una societat concreta, espera d'una persona per raons de sexe". Tanmateix trobem el concepte d'*estereotip*, el qual es pot definir com "idees preconcebudes, val a dir prejudicis, que s'han construït social i culturalment, classificant atributs psíquics i físics de les persones" (Baylina, Mireia. 2019-20). Així doncs, els rols de gènere no és quelcom biològic sinó una sèrie de construccions socials dins d'un sistema patriarcal, en el qual s'ha atribuït les tasques de reproducció, cria dels fills, la cura de la família i tot allò domèstic al gènere femení. D'altra banda, recau en el gènere masculí la representació social, i el manteniment econòmic, entre d'altres.

Quan es trenca la vida en comú d'una parella es planteja com abordar i com repartir la custòdia dels fills, ja sigui a través d'un procés judicial de mutu enteniment o alternativament a través d'un procés judicial de divorci contenciós. Fins fa uns anys, la custòdia monoparental, o exclusiva per part d'un dels progenitors, era la opció majoritària. A l'any **2014** a Espanya, la custòdia monoparental de la mare representava el 76,21%, el del pare el 4,92% i la custòdia compartida el 18,86% (INE, 2014). Avui dia entenem segons articles com el del País "Custòdia Compartida: la mejor opción cuando los padres se separan", del 2018, que la forma més estable pel que fa al benestar dels fills amb relació; la cura, educació i en general la convivència habitual, és la custòdia compartida, en la qual en períodes de temps alterns, viuen amb un progenitor o amb l'altre. La custòdia compartida a Espanya va aparèixer jurídicament l'any **2005**, però fins al 2007 l'INE no publica les primeres dades, on destaca el cas de Catalunya sobre la resta d'Espanya, en percentatge de custòdies compartides. Tanmateix s'han d'aclarir conceptes com pàtria potestat i guàrdia i custòdia. El

primer es refereix a la representació general i administració dels béns dels fills menors d'edat, o no emancipats. Pel fet de ser pare o mare un té la pàtria potestat sobre els fills menors d'edat o no emancipats, excepte en els casos que marca el codi civil d'espanyol, entre els articles 169 i 171. La guarda i custòdia, en canvi, se centra en la convivència habitual i diària amb els fills menors d'edat (Conceptos jurídicos, s.f).

En línies generals per intentar tenir una major equitat alhora de criar els fills, entesa com a una regulació justa dels recursos, es parla de custòdia compartida en la qual ambdós progenitors s'encarreguen de forma igualitària de l'educació i cura dels nens, repartint el temps de permanència i les aportacions econòmiques. La custòdia compartida a Espanya és la premissa necessària per arribar a tenir una major equitat en el repartiment de tasques de criança amb respecte altres tipus de custòdia. Com explica Ibáñez, *“La primera versió del concepte de custòdia compartida va ser desenvolupat entorn al 1970, als Estats Units, per ajudar en la participació activa dels progenitors en la criança dels fills.”* (IBÁÑEZ, V, 2004 n°40. 41).

Així doncs, un cop explicats els conceptes clau, farem una anàlisi territorial, en el postdivorci en l'àmbit de Catalunya i Andalusia. Al mateix temps, analitzarem com es redefeixen les relacions de gènere en ambdós indrets i si hi ha algun nus de connexió entre l'un i altre.

En aquest treball es portarà a terme una revisió bibliogràfica sobre la custòdia compartida a través de l'anàlisi d'indicadors que estan associats als rols de gènere. Addicionalment, es plantejarà una síntesi de la legislació i la jurisprudència sobre la custòdia compartida a Espanya i, particularment, a les dues CCAA objecte del nostre estudi. La darrera part del present projecte serà portar a terme un anàlisi estadístic propi a través de les dades crues oficials publicades per l'INE. Aquest anàlisi multivariant quantitativ s'obtindrà a partir de l'aplicació de la regressió lineal múltiple a una selecció de dades concretes. En últim terme, això suposarà la obtenció d'un model predictiu del %CC a nivell provincial segons dos paràmetres concrets que s'exposaran als següents apartats.

2.1. ANÀLISI MULTIVARIANT

Tradicionalment la manera d'abordar un problema era analitzar-lo segons una variable cada vegada. Per a algunes situacions aquest enfocament és perfectament acceptable, especialment quan les variables es relacionen una a una. No obstant això, quan aquestes relacions són més complexes, una única variable no pot descriure adequadament el sistema. Aquí és on l'Anàlisi multivariable és més útil Swarbrick B. (2012).

L'Anàlisi Multivariable és la recerca de moltes variables, simultàniament, amb la finalitat d'entendre les relacions que existeixen entre elles. Es tracta d'un enfocament molt gràfic ja que aprofundeix en la cerca de la informació que està amagada darrere dels números.

L'Anàlisi Multivariable és l'estudi de la variabilitat i les seves fonts. La variabilitat pot ser definida com desitjada i no-desitjada:

- La variabilitat desitjada és el canvi premeditat de paràmetres socials que afecten el sistema d'estudi amb la finalitat d'avaluar l'impacte que aquests paràmetres exerceixen sobre ell.
- La variabilitat no desitjada resulta de la incapacitat per a controlar alguns aspectes del sistema i és aleatòria.

Un model és un resum del coneixement que es té sobre un sistema en el moment d'investigar-lo. Els models s'utilitzen per a predir esdeveniments futurs amb una certa confiança. Validar un model implica demostrar que s'adequa a l'ús per al qual va ser pensat.

Un model multivariable és capaç de mostrar la influència que té en el sistema els dos tipus de variabilitat (desitjada i no desitjada) de manera que aquest pot ser millor comprès.

La part analítica d'aquest treball a on es fa ús de l'anàlisi multivariable és l'apartat *6.2.Custòdia Compartida*. Després d'escollir els indicadors que hem trobat més adients per explicar la custòdia compartida, hem aplicat la regressió lineal múltiple amb l'objectiu de poder obtenir un model del predicció sobre el %CC.

La regressió es planteja com el procés per desenvolupar un model a partir d'una sèrie de dades per predir una resposta desitjada. Per fer un anàlisi de regressió cal dues taules de dades, així com una variable independent i una dependent.

- Entenem per **variable independent**, com el conjunt de variables que s'utilitzen per a que un model pugi predir una resposta d'interès.
- I la **variable dependent**, són les respostes que s'intenten extreure del model de prediccions construït a partir d'aquestes variables independents.

Val a dir, però, que la regressió lineal múltiple només és un mètode vàlid sempre que les variables siguin discretes. Quan els indicadors (és a dir, variables fàcils de mesurar) són pocs en número, no són significativament redundants (col·lineals) i tenen una relació ben coneguda amb la resposta (concentració), llavors la regressió lineal múltiple (MLR) pot ser una bona manera de convertir

aquestes dades en informació. No obstant això si una d'aquestes tres condicions es trenca, MLR pot ser ineficient o inapropiada ja que probablement s'obtindrà un model que defineix perfectament les mostres però que fallarà en la predicció de dades noves (sobre ajust = over-fitting).

3. OBJECTIUS I PREGUNTA DE RECERCA

El principal objectiu del present treball és analitzar les tendències de custòdia compartida entre dues comunitats autònomes concretes: Andalusia i Catalunya. Amb aquest fi, portarem a terme una anàlisi extensa de la bibliografia publicada fins al moment en matèria de custòdia compartida i coparentalitat atenent a certs indicadors sociològics com el nombre de parelles de doble ingrés i la distribució del temps no remunerat. Per tal entendre des de totes les perspectives possibles les diferències que hi puguí haver en el nombre de custòdies compartides també analitzarem la legislació vigent i farem un repàs cronològic en matèria legal. Per últim, la meua recerca empírica se centrarà en el nou càlcul de percentatges de custòdies compartides a les províncies d'ambdues comunitats senyalades i posteriorment aplicarem una regressió lineal múltiple per tal de predir aquest nombre a través d'uns altres indicadors: el percentatge de divorcis de parelles de sexe oposat amb fills dependents i el percentatge de divorcis de mutu acord.

Val a dir que aquesta comparació es durà a terme a partir d'un estudi de taules i gràfics estadístics extrets de l'INE.

Hipòtesi principal: *El 2018 es continua mantenint la tendència sobre el nombre de custòdies compartides, havent-hi més a Catalunya que no pas a Andalusia. L'efecte de la legislació vigent en cada CCAA pot ser un factor clau.*

Subpregunta 1: Podem calcular els darrers percentatges provincials de %CC per Catalunya i Andalusia en funció del temps? Podem plantejar un model predictiu del percentatge de custòdies compartides, a través de dos indicadors; percentatge de divorcis per província i percentatge de divorcis de mutu acord?

Subpregunta 2: Podem trobar a la literatura publicacions sobre l'efecte de dels rols gènere sobre el percentatge de custòdies compartides? Buscarem indicadors dels quals s'infereixin aquestes desigualtats de gènere i cercarem la seva relació amb el % CC.

Per assolir aquests objectius o donar resposta a aquestes qüestions haurem de:

- Examinar la bibliografia que s'ha escrit sobre el tema, com a base per encetar els temes que volem tractar.
- Analitzar el context actual en el qual es troba la societat espanyola en matèria de divorcis i separacions.
- Analitzar les legislacions de cada regió Autònoma en matèria de divorcis.
- Definir quines són les possibles relacions que s'estableixen en el postdivorci i quines són les més equitatives.
- Analitzar l'evolució dels rols de gènere en la separació parental, i les variables que les expliquen .
- Comparar Catalunya i Andalusia d'acord amb taules i gràfics d'elaboració pròpia, a partir d'informació extreta de l'INE (recopilació de dades per l'any 2011-2018) per tal de copsar si guarda alguna relació.
- Discussió sobre els resultats extrets.
- Extreure conclusions generals sobre les línies d'estudi.

4. METODOLOGIA

Per a l'elaboració d'aquest treball, s'ha utilitzat una metodologia quantitativa, basada en la compilació d'informació, anàlisi de dades i d'indicadors demogràfics de les dues regions.

En primera instància, s'ha establert una sèrie de conceptes claus, que s'han definit per ajudar a entendre el conjunt del treball. Tot seguit, a partir d'una recerca bibliogràfica de diferents llibres i articles sobre la custòdia compartida a Espanya, s'ha abordat l'estudi de les diferències entre entitats territorials administratives, en la custòdia compartida en relació amb la igualtat de gènere. En conseqüència, podrem veure les dissimilituds regionals autonòmiques dins d'Espanya i entendre com s'han produït. La revisió bibliogràfica ha estat utilitzada per comprendre què ha passat, en termes demogràfics, a escala autonòmica i els indicadors que es recolliran de la literatura són: el % de CC d'anys anteriors (2012-2014), el % de parelles de doble ingrés (PDI), i el repartiment

A continuació, es plantejarà de forma àmplia i extensa com és el marc legislatiu de la custòdia compartida i l'exclusiva o monoparental, per part de la mare o del pare. L'objectiu de l'apartat consisteix en entendre quin és el marc en el qual ens trobem un cop ens divorciem o ens separem.

Després, s'ha efectuat una anàlisi quantitativa de les dades de custòdia compartida (variable dependent) d'acord amb diferents indicadors (variables independents) per tal de demostrar les disparitats o similituds entre Catalunya i Andalusia i poder fer una comparació d'ambdós territoris. Els indicadors amb els quals s'ha realitzat l'anàlisi es relacionen amb el fet de tenir una legislació autonòmica pròpia per gestionar les separacions, el percentatge de divorcis amb fills menors d'edat per província, el percentatge de procediments legals que s'ha dut a terme, si són o no contenciosos, el percentatge de parelles de doble ingrés (provenen de les estimacions fetes per Solsona et al. (2017) a partir de l'Enquesta de Població Activa del període 2012-14) al nucli familiar i, per últim, l'índex de la distribució del treball no remunerat (TNR) (elaborades per Solsona, Spikjer i Ajenjo (2017) a partir de les enquestes d'ús del temps del 2009-10. Pel que fa a aquest darrer, es considera un indicador de la igualtat o desigualtat dins de les parelles, comptabilitzat a partir de l'Enquesta d'ús del temps del 2009-10, el nombre d'hores que dediquen, d'un dia qualsevol a activitats de la llar i la família. (Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. 2017).

Les dades han estat extretes de l'Institut Nacional d'Estadística la principal font de dades alfanumèriques utilitzada en aquest treball. L'INE és un organisme autònom adscrit al Ministeri d' Economia i Hisenda. La seva tasca principal, i la de major tradició, és la d'elaborar estadístiques públiques, que són estudis oficials sobre la situació i l'evolució de la població, l'economia i la societat d'Espanya. Tot i així, val a dir que té altres funcions, com la de coordinador de tota estadística oficial que es realitza a Espanya (segons cada ministeri i cada comunitat autònoma); i a nivell internacional participa de la construcció de la estadística oficial de la Unió Europea. Per última, cal remarcar que l'INE és el responsable d'elaborar les llistes del cens electoral.

Totes les dades estadístiques han estat extretes de la web de l'INE, concretament a través de l'apartat "*Sociedad > Seguridad > Estadística de nulidades, separaciones y divorcios > Resultados provinciales > Divorcios entre cónyuges de diferente sexo*".

Val a dir que aquestes dades han estat alhora extretes dels butlletins estadístics del Consell General del Poder Judicial (CGPJ), gràcies a l'acord de col·laboració entre les dues entitats amb data del 14 de febrer de 1995. A més a més, la recollida de dades es fa de manera automatitzada y computeritzada des de 2007,

quan s'implementa l'ús d'una eina informàtica anomenada Punt Neutre Judicial (PNJ).[†]

Un cop recollides, aquestes dades han estat filtrades per tal d'acotar l'abast del present projecte. I tal i com s'ha comentat prèviament, el present estudi se centra en avaluar el percentatge de Custòdia Compartida a nivell provincial per les CCAA de Catalunya i Andalusia parant atenció a certs indicadors: el rati de divorcis i el tipus de procediment administratiu per formalitzar el divorci per a cada província pertanyent a Catalunya i Andalusia.

La informació es presentarà en dos nivells: des d'un punt comparatiu provincial mitjançant l'anàlisi de les dades amb mapes elaborats a partir de la selecció de les dades crues de l'INE. I, a més a més, amb el propòsit de donar resposta a la hipòtesis inicial i a les subpreguntes plantejades, s'ha realitzat una regressió lineal múltiple, de manera que es pugui veure quina relació hi ha entre les variables independents i la variable dependent (la custòdia compartida, CC).

D'altra banda, alguns documents que podem veure en la bibliografia són pàgines web o articles que han estat útils per organitzar els apartats i els objectius a tractar, i, d'aquesta forma, respondre a la pregunta de recerca principal i les dues subpreguntes. De forma paral·lela, cal destacar el següent llibre: "*Cómo escribir un Trabajo de fin de grado*", de Juana González, Anna León i Mercedes Peñalba (2014). A partir d'aquest, s'aprèn com organitzar el treball i tenir unes pautes d'estructuració dels apartats.

5. REVISIÓ BIBLIOGRÀFICA

La custòdia compartida, com a figura jurídica, es pot considerar un factor per regular les transicions dins d'una família, per tal de fer compatibles els drets de cada cònjuge al mateix temps que les seves responsabilitats parentals respecte als fills menors d'edat, amb el dret dels fills de mantenir la relació amb els dos. Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 46).

Altrament, s'ha d'esmentar que l'interès superior dels menors d'edat no sempre es resol amb la custòdia compartida; a vegades, es pot assegurar millor amb una custòdia individual (Solsona, M., Brullet, C., & Spijker, J. J. 2014, p. 393).

[†] Aquesta informació es pot extreure per duplicat tant de la pàgina web del Consell del Poder Judicial (<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Informacion-socioeconomica-relacionada-con-la-Administracion-de-Justicia/Aspectos-socioeconomicos-relacionados-con-la-actividad-judicial/Estadisticas-de-nulidades--separacion-y-divorcios--INE-/>); com de la metodologia publicada per l'INE alhora de tractar les dades, veure: <https://www.ine.es/metodologia/t18/t1830420p01.pdf>

A Espanya, concretament a les comunitats autònomes, trobem una dualitat legislativa. Per una banda, existeixen les lleis autonòmiques pròpies sobre la guarda i custòdia dels fills en cas de ruptura de la parella; i, d'altra banda, hi són les comunitats autònomes que es basen en la legislació espanyola (Llei 30/1981 de 1 de juliol i Llei 15/2005, de 8 de juliol). Ambdues formes legislatives es basen en tres principis bàsics: els Drets del Nen, la ruptura matrimonial o conjugal no suposa el trencament de la parella, ni canvia els deures dels pares respecte els fills i, per últim, la igualtat de gènere en les responsabilitats parentals (Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M., 2017, p. 45-72).

A Espanya, trobem dos tipus de custòdia, que poden esdevenir un cop s'ha trencat la relació dels progenitors: la custòdia exclusiva o monoparental, per part de la mare o del pare, i la custòdia compartida.

“La custòdia exclusiva o monoparental va atribuïda a un dels progenitors, és la forma de custòdia més freqüent adoptada pels tribunals en els processos en els quals no hi ha mutu acord”. Es dona la custòdia a un dels pares i l'altre pot gaudir d'un règim de visites (Catalán Frías, M. J., 2011,p. 66).

La custòdia compartida es basa en el repartiment dels fills d'un mode equitatiu, es troba regulat en l'article 92 del codi civil. Suposa la conjunció de la custòdia legal o física dels fills per tots dos progenitors, és a dir, tant el pare com la mare gaudeixen de les mateixes condicions i drets, cap dels dos per si mateix pot prendre una decisió sobre el benestar o futur dels fills (Catalán Frías, M. J. , 2011, p. 65-67).

A continuació, veiem uns mapes extrets de diferents publicacions com “*Caleidoscopio de la custòdia compartida en España*” Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 59) i *Perspectives demogràfiques. “La custòdia compartida: un pas més cap a la igualtat de gènere?* (Solsona, M; Ajenjo, M., 2017, p8. 1-4.)

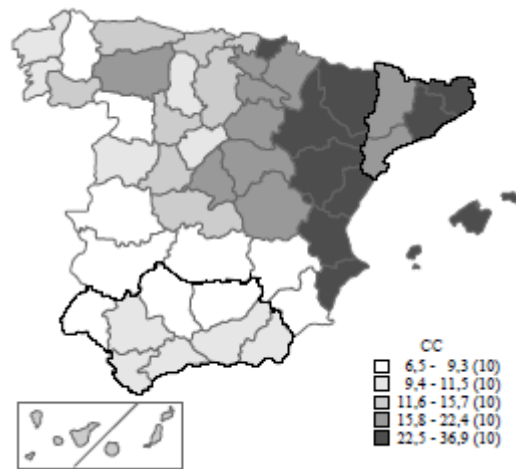

Figura 3: Percentatge de custòdia compartida (CC) entre 2012 i 2014 segons cada Comunitat Autònoma. Extret de Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 45-72).

Si ens fixem en la Figura 3, l'any 2014 a Catalunya s'hi presencia un major percentatge de CC respecte a Andalusia. Com si pot percebre, al període 2012-14 hi havia grans diferències autonòmiques més enllà de les que analitzarem en aquest treball. Als mapes, he assenyalat les regions de Catalunya i Andalusia, per tal de contrastar el percentatge de custodies compartides. A la província de Barcelona, un 33,8% del 100% arriben a ser custodies compartides, mentre que a la de Sevilla s'hi troba amb un 10,1%.

A partir d'aquesta informació sobre els percentatges de divorcis i custòdies, és necessari donar èmfasi sobre un tema d'especial rellevància. En el llibre de Emilia Dowling, diu "*La idea de matrimoni com una institució permanent que permet als fills créixer i passar la seva infància i adolescència en la mateixa llar, ja no és un fet segur*" (Dowling, E., & Barnes, G., 2008). La família actual ha evolucionat, s'ha diversificat i la realitat actual ens mostra que les famílies de separats i divorciats són un dels models de família més comuns (Escura Fàbregas, A., 2013, p. 4).

Un indicador que s'ha de valorar per entendre les circumstàncies de CC entre ambdós territoris és el càlcul de les parelles que aporten doble ingrés a la llar, és a dir, que els cònjuges, tant el pare com la mare, treballen. És interessant observar que a Barcelona representa el 61,4% de les parelles, mentre que a Sevilla només treballen els dos cònjuges en el 41,1% dels casos.

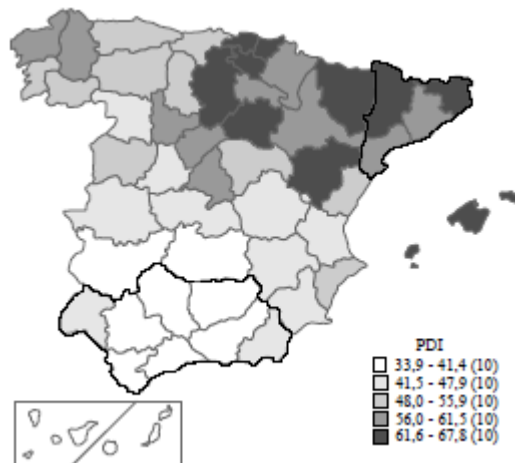
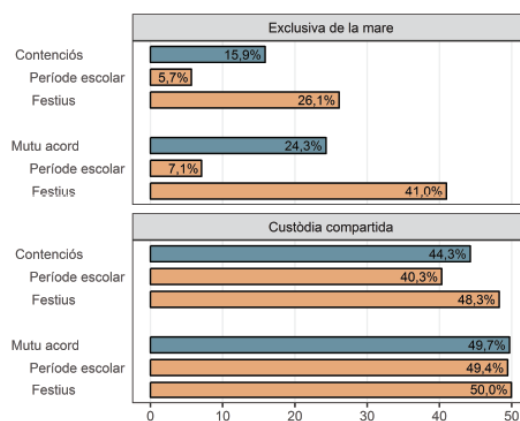

Figura 4: Percentatge de parelles amb doble ingrés pels anys 2012 – 2014. Extret de Solsona, M., Spijker, J., & Ajenjo, M. (2017, p. 45-72).

Segurament, arribats en aquest punt, em pregunto si la custòdia compartida (CC) és la premissa necessària per arribar a tenir una major equitat en el repartiment de tasques de criança amb respecte altres tipus de custòdia? Per poder observar aquesta igualtat o desigualtat en l'àmbit de custòdies compartides tenim aquest la Figura 5 que representa els dies tant festius com lectius en els quals, els fills pernocten amb un dels seus progenitors, segons el tipus de custòdia, extret de l'article: "Solsona, M., & Ajenjo, M. (2017). *La custòdia compartida: ¿un paso más hacia la igualdad de género? Perspectives Demogràfiques*, 8, 1-4."

Residència alternada dels fills en dies d'escola i festius segons el tipus de custòdia i de procediment (mutu acord o contenciós). Barcelona ciutat, 2014 (% de pernoctes anuals amb el pare).*

*El dies festius inclouen caps de setmana, vacances de Nadal, Setmana Santa i estiu.

Figura 5: Comparativa entre els percentatges de pernocta dels nens de pares divorciats amb el pare: quan el procediment legal de divorci és la custòdia compartida les pernoctes en casa del pare arriben a nivells igualitaris amb els de la mare. Quan la custòdia és monoparental, aquests percentatges es veuen reduïts significativament. Font: "Solsona, M., & Ajenjo, M. (2017). *La custòdia compartida: ¿un paso más hacia la igualdad de género? Perspectives Demogràfiques*, 8, 1-4

El gràfic del qual es parla en l'anterior paràgraf és del 2014, creat a partir de la sentència de tots els jutjats de família de Barcelona. Es troba dividit per custòdies monoparentals per part de la mare i custòdies compartides, dues variables que també es subdivideixen si el divorci o separació es produeix per mutu acord o per un procés contenciós. Així doncs, podem veure que les nits que el fill o la filla va amb el pare, en el cas de custòdia exclusiva per part de la mare en regim contenciós, és un 5,7% respecte al 7,1%, en cas de mutu acord. A més, un 26,1% representa les pernoctes festives que el fill o filla passa amb el pare en el cas de procés contenciós, en comparació amb el 41% que es dona en el mutu acord. En contraposició, la custòdia compartida és basa en un repartiment més igualitari, gairebé del 50 %, pel que fa a pernoctes en dies escolars i festius, val a dir que en el procés contenciós amb custòdia de la mare o custòdia compartida trobem una desigualtat més gran que si el procés s'ha esdevingut per mutu acord dels congèneres.

Gràcies a aquest gràfic, podem apropar-nos a una resposta a la pregunta plantejada prèviament: la custòdia compartida, en la majoria de casos, ajuda a esdevenir un pas endavant cap la igualtat i l'equitat, ja que ambdós gèneres poden dedicar temps tant als fills com a les seves activitats productives i de temps lliure.

La possibilitat d'establir la custòdia compartida per defecte a Espanya, tal i com es practica en alguns països anglosaxons, és avui dia objecte de debat. De fet, objectivament, no totes les famílies serien igualment aptes per seguir un o altre tipus de règim (custòdia monoparental o compartida). Fariña, Seijó i Arce a la seva revisió psicològica sobre la guàrdia i custòdia en funció del millor interès del menor, citen a altres autors, com Schwartz i Kaslow (1997), Gardner (1991) i Ackerman i Ackerman (1997)[‡] que manifesten que, alhora d'establir la guàrdia i custòdia dels fills, s'han de considerar factors com: el nivell de comunicació i conflicte entre els progenitors, factors de mobilitat geogràfica, salut física i mental dels dos progenitors, presència de violència domèstica, abús de substàncies per part dels progenitors, edats dels fills, número de fills,...

[‡] Per interès del lector es proporcionen les referències que han citades pels autors mencionats al treball de Fariña, Seijó i Arce:

- ACKERMAN, M. J.; ACKERMAN, M.C. (1997) *Custody Evaluation practices: a survey of experienced professionals (revisited)*. Professional Psychology: Research and Practice, 28 (2), p. 137-145.
- GARDNER, R. A (1991). *The parents book about divorce* (2a ed.). Cresskill, Nueva Jersey: Creative Therapeutics, Inc.
- SCHWARTZ, L. L. KASLOW, F. W. (1997). *Painful partings. Divorce and its aftermath*. Nueva York: John Willey and Sons.

Hi ha un altre factor que s'avalua en certes comunitats autònomes com a criteri alhora de determinar o no un règim de custòdia compartida que és la dedicació dels pares l'educació i la cura dels fills. De fet, aquest argument s'esgrimeix en la majoria dels casos a favor de la dona per reclamar la custòdia monoparental en perjudici de l'home: *“l'home no ha dedicat prou temps a la cura dels fills abans de la ruptura conjugal perquè la majoria del temps l'ha dedicat a activitats laborals, llavors no està legitimat per demanar una custòdia compartida”*. Becerril (2017) explora aquesta dimensió àmpliament.

Certament, trobem estudis a la literatura que demostren que la dona té un percentatge major de dedicació a tasques no remunerades, d'entre les quals podem incloure el treball domèstic i la cura i l'educació dels fills. La Figura 6 mostra aquestes fortes desigualtats (Ajenjo, M. i García, J. (2014)).

Distribució del treball domèstic i de cura de menors per part d'homes i dones, en funció de la relació amb l'activitat de la parella. Parelles amb fills en les que la dona té 20-49 anys.

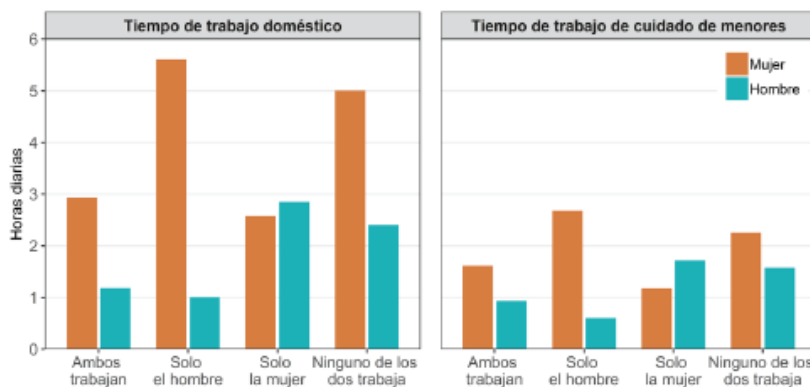

Figura 6: Distribució del temps no remunerat en funció de l'activitat laboral: comparativa entre parelles d'homes i dones. Font: Gràfic elaborat mitjançant dades de l'INE de l'Enquesta dels Usos del Temps de 2009-2010 per Ajenjo, M. I García, J. i publicat: AJENJO, Marc; GARCÍA ROMÁN, Joan. La persistent desigualtat de gènere en l'ús del temps a Espanya. 2019. Perspectives Demogràfiques, 14, 1-4.

De fet, la Figura 7 mostra que les diferències encara són notables fins i tot quan tenim en compte parelles de doble ingrés en què les dones tenen un nivell d'estudis similar o superior a l'home (Ajenjo, M. i García, J. (2014)).

Distribució del treball domèstic i de cura de menors per part d'homes i dones, segons el nivell educatiu de la parella. Parelles de doble ingrés amb fills en les que la dona té 20-49 anys.

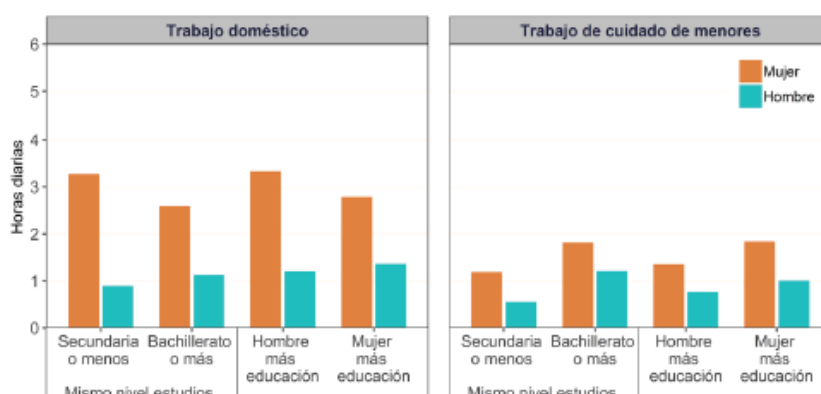

Figura 7: Distribució del temps no remunerat en funció del nivell d'estudis: comparativa entre parelles d'homes i dones de doble ingrés. Font: Gràfic elaborat mitjançant dades de l'INE de l'Enquesta dels Usos del Temps de 2009-2010 per Ajenjo, M. I García, J. i publicat: AJENJO, Marc; GARCÍA ROMÁN, Joan. *La persistent desigualtat de gènere en l'ús del temps a Espanya. 2019. Perspectives Demogràfiques, 14, 1-4.*

Els resultats de les enquestes de l'INE sobre l'ús del temps, realitzades en diferents anys (una primera al 2002-2003 i la segona al 2009-2010) demostren que tot i que hi ha una tendència en la restructuració del temps que dediquen els homes a les tasques no remunerades, és a dir, hi dediquen més temps; mentre que les dones no han augmentat el seu percentatge de temps dedicat; encara denoten una desigualtat de gènere palpable no només a nivell econòmic sinó també a nivell domèstic, on els rols de gènere encara fortament arrelats a la societat espanyola.

Tot i així, d'acord amb Becerril (2017), aquest criteri de temps dedicat al a cura dels fills no s'hauria de tenir en compte alhora d'atribuir la custòdia monoparental a la mare: es tractaria d'un cas de desigualtat jurídica i administrativa de l'home respecte de la dona ja que el temps dedicat a l'activitat remunerada és igualment necessari per poder garantir el benestar i cura del nen.

En aquest punt de la revisió bibliogràfica, ens preguntem de nou: *caldría defensar un model espanyol de custòdia compartida per defecte?* La resposta no és clara, però podem asseverar que tal i com diu Becerril (2017) cap model imposat pot resultar ser just o equitatiu. Solsona i Ajenjo (2017) defensen que la custòdia compartida només seria una solució vàlida en aquelles parelles que tinguessin una bona relació de comunicació i *“una demostrada coparentalitat amb equitat prèvia a la separació”*.

De la mateixa manera, Fariña, Seijó i Arce (2000) advoquen que el tipus de custòdia a establir s'ha de regir sempre amb el criteri del millor interès dels fills i

per tant, s'hauria de poder revisar particularment amb l'ajuda d'un expert psicòleg jurídic.

A continuació, després de la revisió bibliogràfica que s'ha exposat de la influència de certs indicadors (parelles de doble ingrés i ús del temps no remunerat) sobre el percentatge de custòdia compartida a Espanya, es portarà a terme una recerca aplicada a l'apartat següent.

6. RESULTATS I DISCUSSIÓ DE LA MEVA RECERCA EMPÍRICA

6.1. ANÀLISI COMPARATIVA DE LA CUSTÒDIA COMPARTIDA: CATALUNYA I ANDALUSIA

Per comparar les Comunitats Autònomes de Catalunya i Andalusia, es farà a través de diferents variables:

- I. Percentatge respecte al total de divorcis (%D) amb fills menors de 18 anys. S'ha calculat a partir de dades del **2018** extretes de l'INE del total de divorcis per província, en relació al total de famílies amb fills menors d'edat divorciades.
- II. Percentatge de Custòdies compartides (CC) per província, respecte al total de custòdies. S'ha calculat a partir de dades del **2018** extretes de l'INE del total de custòdies compartides per província en relació al total de divorcis i separacions per província amb fills menors de 18 anys.
- III. Percentatge de divorcis amb fills menors d'edat que s'han realitzat per mutu acord (DMA). S'ha calculat a partir de dades del **2018** extretes de l'INE del total de divorcis i separacions per província en relació al total de divorcis i separacions per província amb fills menors de 18 anys.
- IV. Percentatge de divorcis amb fills dependents que s'han realitzat a través d'un procés contenciós (DC). S'ha calculat a partir de dades del **2018** extretes de l'INE del total de divorcis i separacions per província, en base al total de divorcis i separacions per província amb fills menors dependents.
- V. Legislació sobre les custòdies de fills dependents (Lleis) a cada Comunitat Autònoma, en un procés de divorci, separació o nul·litat.

A continuació s'explica cada una d'elles amb detall.

I. Divorcis amb fills menors d'edat (D%) (% respecte al total de divorcis)

Al mapa següent mostrat a la Figura 8 podem comparar visualment el percentatge total dels divorcis amb fills menors dependents per Comunitat Autònoma.

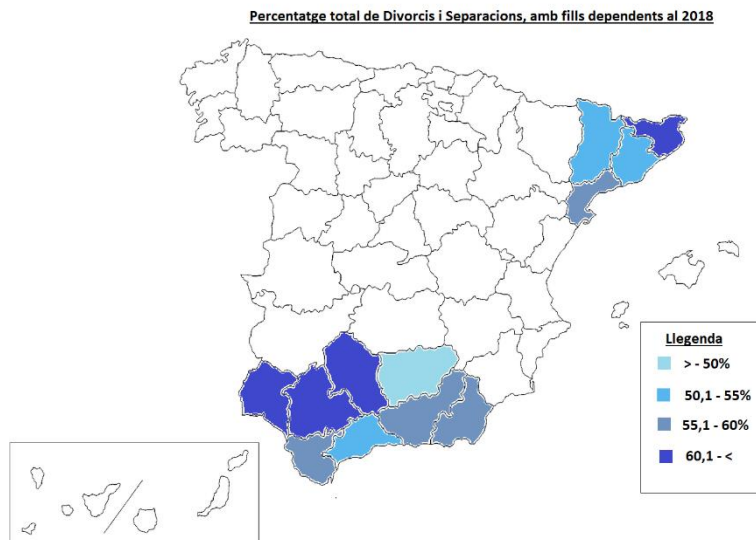

Figura 8: Percentatge total de divorcis amb fills dependents al 2018. Comparació entre Catalunya i Andalusia durant l'any 2018. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'INE.

El mapa de la figura anterior ha estat elaborat amb la Taula 1, que alhora s'extreu de les dades de l'INE (veure l'Annex 9.

).

Taula 1: Comparació de percentatge de divorcis amb i sense fills segons les províncies de Catalunya i Andalusia per l'any 2018. Font: elaboració pròpia amb dades de l'INE.

Província (d'Andalusia i Catalunya)	% Divorcis sense fills	% Divorcis amb fill o fills menors i/o dependents
Almeria	43,1%	56,9%
Barcelona	45,1%	54,9%
Cádiz	39,3%	60,8%
Córdoba	37,3%	62,7%
Girona	37,9%	62,1%
Granada	44,8%	55,2%
Huelva	37,6%	62,4%
Jaén	50,9%	49,1%
Lleida	45,4%	54,6%
Málaga	46,0%	54,0%
Sevilla	36,8%	63,2%

Tarragona	42,9%	57,1%
------------------	-------	-------

La província a on el pes més baix de divorcis amb fills menors és Jaén, el qual no arriba al 50%, mentre que Huelva, Sevilla i Còrdova presenten percentatges de divorcis superiors al 60%. En línies generals, en comparació amb Catalunya, a Andalusia hi ha un percentatge de divorcis amb fills menors més elevat.

En el cas de Catalunya, el 50% dels divorcis que es produeixen són famílies amb fills menors dependents. Només en el cas de Girona veiem que, del total de divorcis que es produeixen en aquesta província, més del 60 % són famílies amb fills menors d'edat.

En general, Catalunya manté una constant de com a mínim un 50% de divorcis amb menors, en contraposició amb Andalusia, on hi ha només una província en què el percentatge és inferior al 50% i d'altres en què aquest és superior al 60%.

II. Custòdies compartides (CC) per província (% respecte al total de custòdies).

Com hem esmentat abans, el treball es focalitza en una variable dependent concreta: el percentatge de custòdies compartides que trobem a les Comunitats Autònomes de Catalunya i Andalusia. A més a més, l'anàlisi d'aquest percentatge ens permet realitzar una comparativa entre ambdues. Al mapa de la Figura 9, s'observa el percentatge total de custòdies compartides respecte al total de custòdies, per província. Als annexos, trobarem la taula de les dades crues de nombre de custòdies compartides al 2018: *11.2. Dades de l'INE relatives a la custòdia compartida de fills de divorcis entre cònjuges de diferent sexe.*

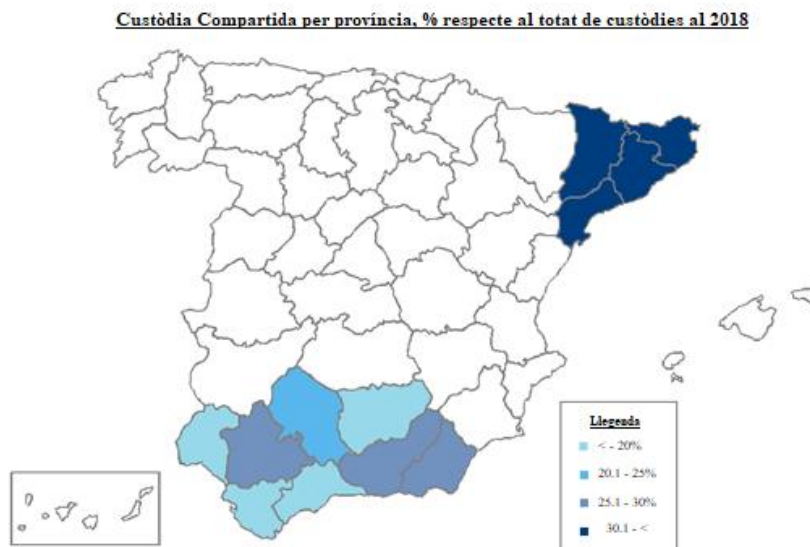

Figura 9: Dades de percentatges de Custòdia compartida. Comparació entre Catalunya i Andalusia durant l'any 2018. Elaboració pròpia amb dades extretes de l'INE.

D'aquesta informació, podem extreure que el percentatge de custòdies compartides a Catalunya representa com a mínim el 38,5% a Lleida. En el cas de les altres províncies, Barcelona, Lleida i Tarragona, podem veure valors superiors al 40% de CC, destacant Barcelona amb el màxim percentatge en un 50,6%.

A Andalusia, al contrari trobem Sevilla amb el percentatge de custòdies compartides més elevat de la CCAA amb 26,9%. A Huelva, podem veure uns valors mínims del 15,5% la qual cosa ens mostra la gran desigualtat entre els rols de gènere dins les famílies d'aquesta província.

Fent una comparativa d'aquest mapa amb el mapa de l'apartat anterior, hem d'observar el percentatge de divorcis amb fills menors d'edat. Més enllà d'aquest percentatge, haurem de trobar quina part arriba a pertànyer al de custòdies compartides. Totes aquelles custòdies que no siguin compartides podrien entendre's com custòdies monoparentals per part de la mare o, en comptats casos, del pare.

La fórmula utilitzada per calcular el nombre de custòdies compartides a partir de les dades de l'INE ha estat la següent:

$$\% CC = \frac{n^{\circ} CC}{(n^{\circ} CC + n^{\circ} Custòdia Mare + n^{\circ} Custòdia Pare + Altres)} \cdot 100 \quad (\text{Eq. 1})$$

A continuació exposem un exemple de càlcul de % CC per la província de Barcelona utilitzant la Taula 2.

Taula 2: Extracte de les dades de l'INE 2018 respecte a la custòdia compartida de parelles divorciades.

Província	Custòdia monoparental (Pare) 2018	Custòdia monoparental (Mare) 2018	Custòdia compartida a 2018	Altres 2018	No procedeix exercir la custòdia compartida 2018	Total
Barcelona	236	2.976	3.303	15	6.160	12.690

$$\% CC = 3.303 / (3.303 + 2.976 + 236 + 15) \cdot 100 = 50,6\%$$

Val a dir que no hem tingut en compte la columna de “No procedeix exercir la custòdia compartida” per calcular el percentatge total de custòdies. Això és degut a què hem entès que dintre d'aquesta categoria s'inclouen casos en els que no és possible la custòdia compartida per causes previstes per la llei o pel jutge que sentència el divorci, i per tant, no és exacte tenir-les en compte com a opció. A continuació s'exposen breument aquestes casuístiques.

Els supòsits que preveu la llei (concretament l'article 92.7 del Codi Civil) en els que no procedeix fixar la custòdia compartida són: *quan qualsevol dels pares estigués en un procés penal en curs iniciat per atemptar contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral i indemnitat sexual de l'altre cònjuge o dels fills que convisquin amb els dos*. Especificant que tampoc procediria la custòdia compartida quan existissin indicis fundats de violència domèstica.

Per descomptat el nombre elevat de casos que l'INE comptabilitza com “No procedeix exercir la custòdia compartida” no són exclusivament deguts a casos de violència com el que preveu la llei i que acabem de descriure. La major part de factors que provoquen el nombre elevat d'aquesta consideració provenen de criteris judicials concrets que s'han establert com jurisprudència a Espanya, degut a les carències de la llei 15/2005 del 8 de juliol alhora de regular tots els supòsits. Un dels majors impediments per atorgar la custòdia compartida és la distància geogràfica entre els domicilis.

A continuació es mostra l'evolució temporal del percentatge de CC entre Andalusia i Catalunya anualment, entre el 2014 – 2018.

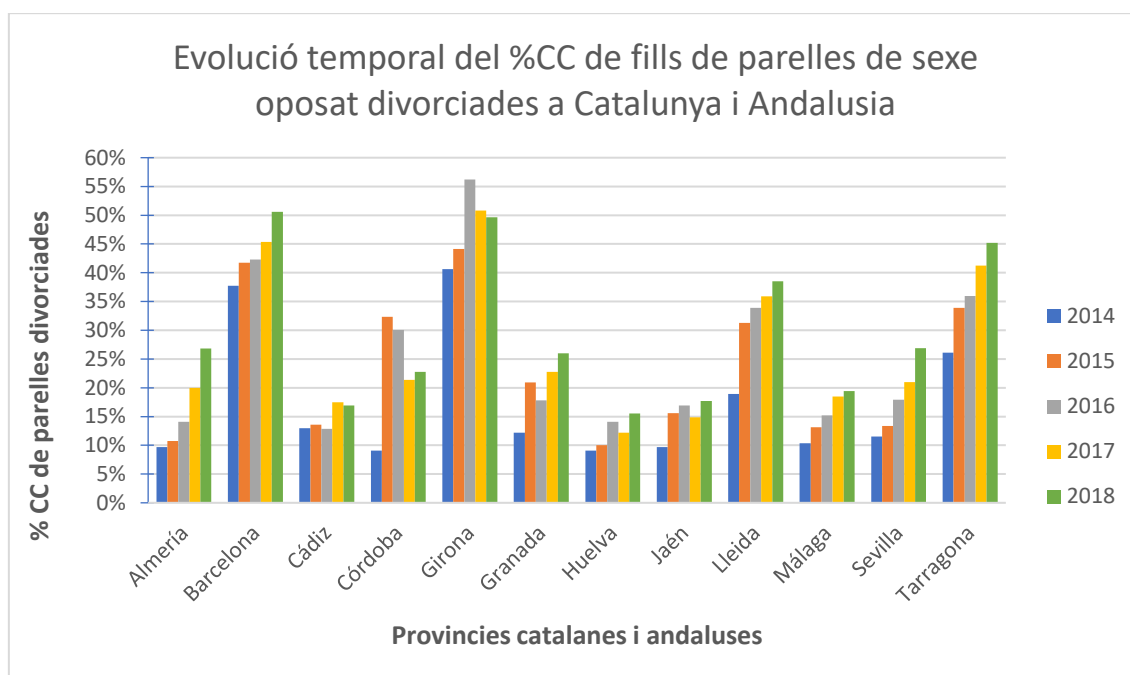

Figura 10: Gràfic de l'Evolució temporal (2014-2018) del %CC de fills de parelles de sexe oposat divorciades a Catalunya i Andalusia. Font: Elaboració pròpia a partir de l'anàlisi de les dades extretes de l'INE per la sèrie 2018-2013.

Les dades per construir el gràfic de la Figura 10 tot i que provenen de les dades de l'INE, s'han tractat tal i com s'ha explicat amb l'equació 1 anterior per tal de depurar els resultats i evitar fonts d'error. Els percentatges que s'han calculat seguint l'equació 1 es mostren a la Taula 3.

Taula 3: Percentatges de custòdia compartida segons cada província (catalana i andalusa) atenent a l'any (2014-2018).

Província	% CC (2014)	% CC (2015)	% CC (2016)	% CC (2017)	% CC (2018)
Almeria	9,7%	10,8%	14,1%	20,0%	26,8%
Barcelona	37,7%	41,7%	42,3%	45,4%	50,6%
Cádiz	13,0%	13,6%	12,8%	17,5%	16,9%
Córdoba	9,1%	32,3%	30,1%	21,4%	22,8%
Girona	40,6%	44,1%	56,2%	50,8%	49,6%
Granada	12,2%	20,9%	17,8%	22,7%	26,0%
Huelva	9,1%	10,0%	14,1%	12,2%	15,5%
Jaén	9,7%	15,6%	16,9%	14,8%	17,7%
Lleida	18,9%	31,3%	33,9%	35,9%	38,5%
Málaga	10,3%	13,1%	15,2%	18,5%	19,4%
Sevilla	11,5%	13,4%	17,9%	21,0%	26,9%
Tarragona	26,1%	33,9%	35,9%	41,2%	45,2%

Com podem veure a l'histograma anterior, veiem una clara tendència a l'alta per part de totes les províncies des de l'any 2014 fins al 2018. Excepte en els casos de Girona i Cadis; on va experimentar el seu màxim al 2016 amb un 56.2% i al 2017 amb un 17.5% respectivament.

Es interessant observar com en el cas de Catalunya, hi ha un salt quantitatiu ven gran en els percentatges de custòdia, destaquem Barcelona i Tarragona. Així com, en el cas de Andalusia en províncies com: Cadis, Huelva, Jaén i Màlaga, hi ha una tendència ha incrementar el nombre de custòdies compartides, però ho fa d'una forma molt més pausada o limitada que no pas els seus respectius com Granada, Almeria i Sevilla que s'han incrementat de forma notable en l'últim any. Cal esmentar, el cas particular de Còrdova en el qual ens mostra percentatges de custòdia superiors en la franja de 2015-2016, amb una caiguda en el 2017 i una lenta recuperació per l'any 2018.

III. Divorcis amb fills menors d'edat, de mutu acord (DMA) (% respecte al total de Divorcis amb fills menors)

En aquesta variable explicativa, s'exposa el pes de la custòdia compartida en cada territori, tenim en compte el nivell de consens entre les parelles alhora de divorciar-se, amb una entesa per ambdues bandes. Així doncs, en el gràfic de barres que mostrem a continuació en la Figura 11, veiem el percentatge de parelles que han arribat a un enteniment per província. Les províncies de Barcelona, Girona i Tarragona mostren un percentatge d'entesa que supera el 80%. En canvi, pel que fa a Andalusia, les províncies de Granada, Jaén i Màlaga sobrepassen el 75%, mentre que la província de Huelva és la que té el percentatge més baix, amb un 66,2%. Per tant, a través de les dades analitzades, podem veure que les províncies de Catalunya tenen un pes superior del procediments de mutu acord superior a les d'Andalusia.

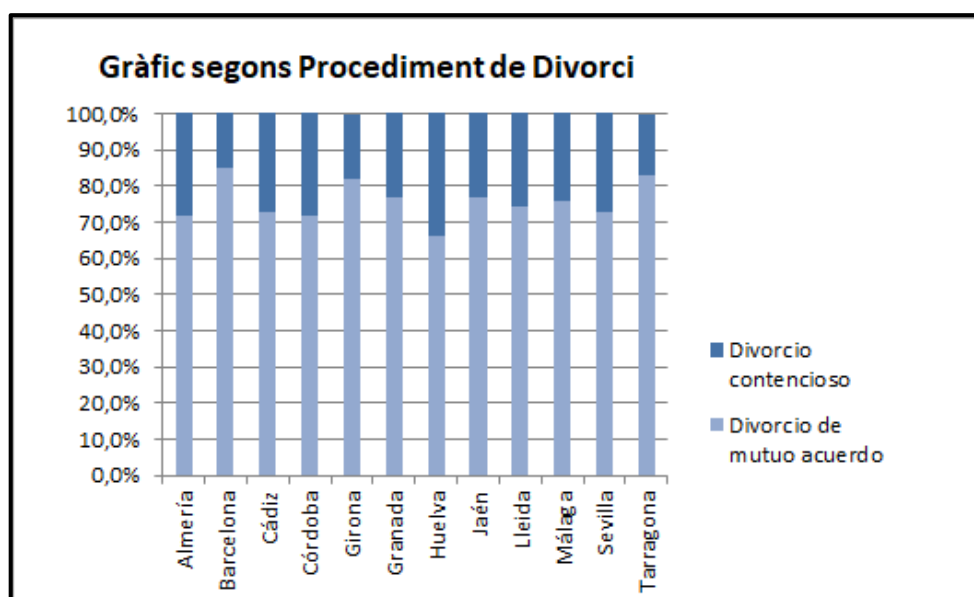

Figura 11: Gràfic que representa el percentatge de Divorci Contencios (DC) i Divorci de Mutuo Acuerdo (DMA) segons cada província de Catalunya i Andalusia. Elaboració pròpia amb dades de l'INE.

IV. Divorcis amb fills menors que s'han realitzat a través d'un procés contencios (DC) (% respecte al total de Divorcis amb fills menors)

La variable independent (DC) mesura el percentatge de divorcis amb fills dependents, aquells que s'han realitzat a través d'un procés contencios. Això, ens mostra el grau de conflicte entre els pares i les mares en el procés de divorci o separació i, al mateix temps, es pot relacionar amb la manca d'enteniment d'ambdues parts per poder mantenir una relació cordial.

La província de Málaga té un 33,8% de divorcis contenciosos, essent la que té un percentatge superior. La segueixen les províncies de Huelva i Cadis amb un 28 %. En contraposició, trobem el cas d'Almeria, que té un percentatge de processos contenciosos d'un 15,3%, el percentatge més baix de les 12 províncies.

D'altre banda, a Catalunya, Tarragona es posiciona amb un percentatge superior, amb un 27%, seguida per Girona, amb un 24,1% i deixant a Barcelona amb 16,9%, el percentatge més baix.

Amb aquestes dades, podem veure que, en comparació amb Andalusia, a Catalunya hi ha un nivell d'entesa més constant i elevat. Al mateix temps, s'observa que el percentatge de casos de caire contencios es més elevat a Andalusia que no pas a Catalunya.

V. Legislació sobre les custòdies de fills menors (Lleis) a cada Comunitat Autònoma, en un procés de divorci, separació o nul·litat

Catalunya té un codi civil autonòmic propi, el qual és més actual i proporciona eines per intentar donar una estabilitat i una educació igualitària als fills, alhora que intenta crear una equitat en tasques educatives i de cura, en cas de ser possible. El llibre II del Codi Civil català de 2010, “De la persona i la família” que pretén fomentar formes de coparentalitat i mediació. Introdueix una eina potent per reconèixer i defensar la criança compartida: el pla de parentalitat (article 233-9).

El pla de parentalitat queda recollit en l'article 233-9, on es concreta la forma en què tots dos progenitors exerceixen les responsabilitats parentals. Han de fer-se constar els compromisos que assumeixen respecte a la guarda, la cura i l'educació dels fills. (BOE, Codi Civil català, 2010)

En les propostes de pla de criança han de constar els següents aspectes:

- El lloc o llocs on viuran els fills habitualment. Han d'incloure's regles que permetin determinar a quin progenitor li correspon la guarda a cada moment.
- Les tasques que ha de responsabilitzar-se cada progenitor en relació amb les activitats quotidianes dels fills.
- La forma en què han de fer-se els canvis en la guarda i, si escau, com han de repartir-se els costos que generin.
- El règim de relació i comunicació amb els fills durant els períodes en què un progenitor no els tingui amb ell.
- El règim d'estades dels fills amb cadascun dels progenitors en períodes de vacances i en dates especialment assenyalades per als fills, per als progenitors o per a la seva família.
- El tipus d'educació i les activitats extraescolars, formatives i de temps lliure, si escau.
- La manera de complir el deure de compartir tota la informació sobre l'educació, la salut i el benestar dels fills.
- La manera de prendre les decisions relatives al canvi de domicili i a altres qüestions rellevants per als fills.

Les propostes de pla de criança poden preveure la possibilitat de recórrer a la mediació familiar per a resoldre les diferències derivades de l'aplicació del pla. A més a més, En l'article 233.11 del Codi Civil Català, queden recollits una sèrie de criteris i circumstàncies a tenir en compte per a determinar el règim de custòdia. Són els següents: (BOE, Codi civil català, 2010)

- La vinculació afectiva entre els fills i cadascun dels progenitors, així com les relacions amb les altres persones que conviuen en les respectives llars.
- L'aptitud dels progenitors per a garantir el benestar dels fills i la possibilitat de procurar-los un entorn adequat, d'acord amb la seva edat.
- L'actitud de cadascun dels progenitors per a cooperar amb l'altre a fi d'assegurar la màxima estabilitat als fills, especialment per a garantir adequadament les relacions d'aquests amb els dos progenitors.
- El temps que cadascun dels progenitors havia dedicat a l'atenció dels fills abans de la ruptura i les tasques que efectivament exercia per a procurar-los el benestar.
- L'opinió expressada pels fills.
- Els acords en previsió de la ruptura o adoptats fora de conveni abans d'iniciar-se el procediment.
- La situació dels domicilis dels progenitors, i els horaris i activitats dels fills i dels progenitors.

D'altra banda, en el codi civil Espanyol, per tal d'obrir la porta a la custòdia compartida, es va reformar l'any **2005**, tot i que no va ser de manera taxativa ni "preferida" sobre la monoparental. L'any **2011**, concretament el 7 de juliol, el Tribunal Suprem va establir que la custòdia compartida havia de ser la solució òptima generalitzada, en matèria de guarda i custòdia, sempre que això beneficiés al menor i no hi hagués cap factor que ho impedís. (Elena Crespo, 2019)

La reforma de l'any 2005 del 'article 92 del Codi Civil espanyol estableix que:

- *“Els pares podran acordar en el conveni regulador o el jutge podrà decidir, en benefici dels fills, que la pàtria potestat sigui exercida totalment o parcialment per un dels cònjuges”*, per la qual cosa no es dona prioritat, almenys formalment, a la custòdia compartida. (BOE, Código Civil 1989)
- *“S'acordarà l'exercici compartit de la guarda i custòdia dels fills quan així ho sol·licitin els pares en la proposta de conveni regulador o quan tots dos arribin a aquest acord al transcurs del procediment”*, per la qual cosa es dona quan ambdós conjugues ho demanen expressament. (BOE, Código Civil 1989)
- *“Excepcionalment el jutge, a instàncies d'una de les parts, amb informe favorable del Ministeri Fiscal, podrà acordar la guarda i custòdia compartida fonamentant-la en què només d'aquesta forma es protegeix*

adecuadament l'interès superior del menor”, per la qual cosa es dona quan no hi ha acord i ho demani un dels progenitors. (BOE, Código Civil 1989)

Anteriorment, hem descrit el Codi Civil català com una eina actual. Amb aquesta característica, entenem que el Codi Civil de Catalunya s'adapta a la nova interpretació dels rols de gènere actuals. Per tant, direm que manté una estreta relació amb l'equitat i la coparentalitat. En canvi, com veurem unes línies més endavant, el Codi Civil espanyol no engloba de la mateixa forma la transformació social contemporània, amb una interpretació més restringida.

Cal remarcar que la modernitat és el tret diferenciador, aquell que marca el punt d'inflexió entre ambdós tipus de legislacions i que ajuda a fomentar una major quantitat de custòdies compartides.

6.2. CUSTÒDIA COMPARTIDA

A Espanya, d'ençà la primera llei de regulació de la separació i divorci, aprovada el 22 de juny del **1981**, el procés de separació de parelles amb fills menors d'edat es resolvia amb una custòdia monoparental per part de la mare. Tot això va començar a canviar a partir del **2005** amb la Llei 15/2005, de 8 de juliol, per la qual es modifica el Codi Civil i la Llei d'Enjudiciament Civil en matèria de separació i divorci (BOE núm. 163, de 9.7.2005). A partir d'aquest moment, es començà a utilitzar la custòdia compartida com a estructura organitzativa més igualitària relacionada amb les responsabilitats sobre la custòdia dels infants, així com també en termes d'arribar a una equitat entre la càrrega desigual pels progenitors.

En aquest apartat aplicarem una regressió lineal múltiple a una variable dependent (% CC) i dos variables independents (% D i %DMA). Cal remarcar que en aquesta regressió no inclourem com una altra variable independent el %DC ja que aquesta informació és redundant si ja comptem amb el %DMA.

La següent Taula 4 mostra el conjunt de dades que s'ha utilitzat per construir el model de predicció de %CC.

Taula 4: Dades de variable dependent (%CC) i dues variables independents (% D i % DMA) utilitzats per obtenir el model de %CC mitjançant la regressió lineal múltiple. Les dades han estat extretes de l'INE. Veure Annexos, per més informació. El %CC ha estat calculat tal i com s'explica a l'apartat 6.1. Anàlisi Comparativa de la Custòdia Compartida.

Província	%CC	%Divorcis amb fills depenents	%DMA
Almería	26,8%	56,9%	71,8%
Barcelona	50,6%	54,9%	84,7%
Cádiz	16,9%	60,8%	72,8%
Córdoba	22,8%	62,7%	72,0%
Girona	49,6%	62,1%	82,2%
Granada	26,0%	55,2%	77,0%
Huelva	15,5%	62,4%	66,2%
Jaén	17,7%	49,1%	76,9%
Lleida	38,5%	54,6%	74,4%
Málaga	19,4%	54,0%	75,9%
Sevilla	26,9%	63,2%	73,0%
Tarragona	45,2%	57,1%	83,0%

Taula 5: Dades extretes amb excel d'aplicar la regressió lineal múltiple al conjunt de variables de la Taula 4.

Estadísticas de la regresión	
Coefficiente de correlación múltiple	0,85817
Coefficiente de determinación R ²	0,73646
R ² ajustado	0,67790
Error típico	0,07345
Observaciones	12

ANÁLISIS DE VARIANZA					
	Grados de libertad	Suma de cuadrados	Promedio de los cuadrados	F	Valor crítico de F
Regresión	2	0,13570	0,06785	12,57540	0,00248
Residuos	9	0,04856	0,00540		
Total	11	0,18426			

	Coefficientes	Error típico	Estadístico t	Probabilidad	Inferior 95%	Superior 95%	Inferior 95,0%	Superior 95,0%
Intercepción	-1,9255	0,5339	-3,6066	0,0057	-3,1332	-0,7178	-3,1332	-0,7178
%Divorcis amb fills depenents	0,9235	0,5346	1,7277	0,1181	-0,2857	2,1328	-0,2857	2,1328
%DMA	2,2271	0,4442	5,0139	0,0007	1,2223	3,2319	1,2223	3,2319

Segons l'anàlisi que es presenta a la Taula 5 el model de predictiu del % CC segons les variables de %D i %DMA és (veure valors de la columna *coeficients*):

$$\%CC = 0,9235(\%D) + 2,2271(\%DMA) - 1,9255 \quad (Eq. 2)$$

Aquest model té un coeficient de determinació (R²) de **0,678**, el qual tot i que s'allunya força de l'ideal, 1, resulta vàlid per models sociològics.

Cal remarcar que aquest model només està tenint en compte les parelles divorciades, és a dir, que no s'inclouen les parelles separades o que hagin passat per un procés de nul·litat. A més a més, només hem tingut en compte les parelles divorciades de sexe oposat, per tant, s'ha de posar en evidència que també hi hauria un factor no representat associat als fills de parelles del mateix sexe.

Dins de les dades mostrades a la Taula 5, també es mostra una anàlisi estadística de contrast, el test F, o test de Fischer. Aquest test analitza les diferències en les variàncies (desviacions estàndard al quadrat) de les variables i les compara amb una taula de valors crítics segons el número de graus de llibertat. Com que el valor de $F_{calculat}$ és superior al valor $F_{crític}$ ($12,57540 > 0,00248$), podem afirmar que la regressió s'ajusta a un model lineal.

Adicionalment podem analitzar la significança de les variables analitzades atenent a la columna “*Probabilidad*” de la Taula 5. Alhora de crear el model hem establert un nivell de significança de 0,05. Veiem, però que les úniques variables que estan per sota d'aquest valor, segons la columna de “*Probabilidad*” són l'ordenada a l'origen i el %DMA. En contraposició, la significança del %D és més gran. La conclusió és que aquesta última variable explica pitjor el model. I de fet, ho podem comprovar mitjançant l'anàlisi dels residuals. Les gràfiques que es mostren a continuació permeten veure els residuals de les dues variables independents (Figura 12).

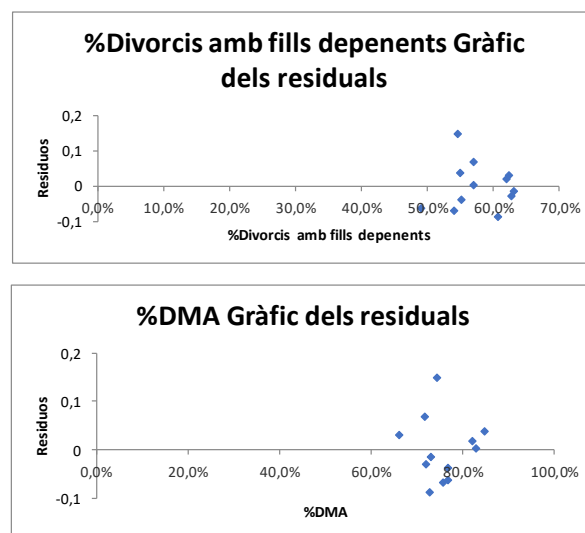

Figura 12: Representació gràfica dels residuals associats a cada variable independent (%D i %DMA).

Tal i com es pot observar, els residuals es mostren més aleatòriament en el cas del gràfic associat amb el %DMA i, per contra, el gràfic de residuals de %D de fills dependents mostra una certa tendència a agrupar-se. Aquesta és la raó per la qual la darrera variable independent (%D) explica pitjor el model.

7. CONCLUSIONS

La custòdia compartida s'ha estudiat àmpliament per psicòlegs, neuropsiquiatres, juristes i demògrafs com una alternativa vàlida a la custòdia monoparental, o exclusiva per part d'un dels progenitors. Actualment hi ha un debat obert sobre si s'hauria d'establir la custòdia compartida per defecte en el moment del postdivorci. Després d'haver consultat i revisat àmpliament la literatura podem afirmar amb total seguretat que el millor criteri no és cap establiment de guàrdia i custòdia per defecte, sinó que s'ha d'estudiar cada cas en particular amb la finalitat de vetllar pel millor interès del fill o fills.

La custòdia compartida tot i ser *a priori* un model més igualitari de repartiment de l'educació i la cura dels menors, només s'ha demostrat com completament vàlid quant hi ha hagut una coparentalitat equitativa entre els progenitors abans del trencament de la unitat familiar.

En aquest treball hem constatat les diferències relatives al nombre de custòdies compartides entre Catalunya i Andalusia. Aquest fet ens permet inferir una certa diferència cultural, legislativa, econòmica i social de cada regió geogràfica, no definida per uns límits administratius sinó entesa com la suma d'espais homogenis en cultures, costums i una història comuna.

Mitjançant aquest treball podem veure que les variables més idònies per entendre el percentatge de custòdies compartides en ambdós territoris són les següents: el marc legal geogràfic; el tant per cent de divorcis amb fills dependents; el tipus de procediment legal pel qual es concreta el trencament de la parella; el tipus de guàrdia i custòdia que s'escull pels infants (monoparental o compartida) i el nivell d'ingressos i més concretament l'efecte de parelles de doble ingrés en el tipus de custòdia dels fills, entre d'altres.

A les províncies catalanes, més concretament a Barcelona, els percentatges de custòdia compartida entre parelles divorciades de sexe oposat han arribat al 2018 a límits superior al 50%. Aquesta és una dada significativa i val a dir que aquest percentatge és la última dada de una tendència a l'alça anual des de 2014. A tot el territori català podem veure unes relacions més equitatives un cop s'han establert les custòdies compartides fent que els fills estiguin gairebé el mateix temps amb cadascun dels progenitors.

D'altra banda, Andalusia té un percentatge de custòdies compartides molt inferior que ha Catalunya, esdevingut principalment en les províncies amb una economia menys desenvolupada i en una societat clarament emmarcada en estereotips o rols de gènere. Sobta veure províncies com Huelva on hi ha un

gran percentatge de divorcis, i tot i així, és la província on menys custòdies compartides hi ha a tota la Comunitat Autònoma. Segurament parlem d'un territori basat en grans famílies en pobles basades en una economia del sector primari.

A estimacions prèvies trobades a la literatura en quant al nombre de parelles de doble ingrés i a la distribució del temps no remunerat (*i.e.* dedicació ataqués domèstiques i cura dels fills) s'ha pogut observar que els rols de gènere de la societat espanyola encara estan molt marcats en detriment de la dona. Tot i així aquestes diferències entre homes i dones encara són més notables a Andalusia que a Catalunya, aquest fet sembla tenir un paper clau en el nombre de custòdies compartides. A més a més d'aquests factors, val a dir que mentre que a Catalunya hi ha una legislació pròpia sobre la custòdia compartida, a Andalusia el model espanyol és el que s'utilitza per defecte i és la custòdia monoparental de la mare la que predomina.

La meua recerca empírica s'ha basat en el nou càlcul anual de custòdia compartida en el postdivorci de parelles de sexe oposat en els darrers anys (2014-2018). Alhora també hem plantejat l'ús d'altres indicadors, com el tant per cent de divorcis amb fills dependents o menors i el percentatge de divorcis segons el procediment legal pel qual es materialitza la ruptura (de mutu acord o contenciós). A partir d'aquí hem plantejat un model de regressió lineal múltiple vàlid per intentar predir el nombre de custòdies compartides en base als esmentats indicadors.

Per últim, ens agradaria elevar unes noves hipòtesis de recerca suscitées pel present estudi. Com s'ha esmentat, en les regions on no hi ha legislació pròpia sobre la custòdia compartida, un dels criteris de jurisprudència establerts és la distància geogràfica entre els domicilis dels progenitors. Com a futures investigacions podríem plantejar la relació entre la densitat poblacional d'Andalusia i Catalunya, així com també els sistema urbà i inter-urba de transports i xarxa ferroviària en ambdós territoris per establir una correlació entre el baix número de custòdies compartides a Andalusia amb aquests nous indicadors.

8. REFLEXIONS FINALS

Volem donar especial atenció al context actual en el qual ens trobem: la crisi socio sanitària, produïda pel conegut Covid-19, la qual ha motivat la declaració de l'estat d'alarma mitjançant l'RDL 463/2020 de 14 de març. El seu article 7 apartat E estableix, durant la vigència de l'estat d'alarma, que les persones únicament podrien circular per les vies d'ús públic per a la realització de les següents activitats: l'assistència i cura de majors, menors, persones dependents, persones amb discapacitat o persones especialment vulnerables.

Per tant, en cap instància hi ha la prohibició expressa del sistema de custòdia compartida ni el règim de visites en un sistema de custòdia individual. Tot respectant l'obligatorietat del compliment de les resolucions judicials, segons diu l'article 118 de la Constitució Espanyola.

No obstant, en diversos jutjats, com els d'Alcorcón i Tolosa, suspenen el règim de visites o la custòdia compartida, fent que els menors es quedin amb el progenitor que estiguin quan es va declarar l'estat d'alarma. Mentre que jutges de Saragossa i Pamplona mantenen vigents el repartiment de les custòdies, declaren que, si un dels progenitors té símptomes o es declara malalt, queda la custòdia dels menors sota l'altre progenitor que gaudeix de bona salut.

Aquí, s'obre un gran debat en relació a la perillositat del trasllat dels infants d'un domicili a un altre per complir les responsabilitats i exercir les custòdies dels seus fills, així com alguns es queixen de la impossibilitat de veure'ls durant un període tan llarg de temps. Tanmateix, hi ha un altre visió, des de la qual podríem entendre la dificultat que suposa conviure amb els menors en un espai tancat.

9. BIBLIOGRAFIA

9.1. ARTICLES I PUBLICACIONS (ORDRE ALFABÈTIC)

AJENJO, Marc i GARCÍA, Joan; “Cambios en el uso del tiempo de las parejas ¿estamos en el camino hacia una mayor igualdad?” (2014, p 454- 476).

AJENJO, Marc; GARCÍA ROMÁN, Joan. “La persistent desigualtat de gènere en l'ús del temps a Espanya”. 2019. Perspectives Demogràfiques, 14, 1-4.

BAYLINA, Mireia. Objectius, conceptes bàsics i referents teòrics. Geografia i Gènere. Universitat Autònoma Barcelona(Curs 2019-20).

BECERRIL, Diego. Algunos mitos de la custodia compartida. *Algunos mitos de la custodia compartida*, 2017, p. 73-92.

CATALÁN FRÍAS, María José, et al. La custodia compartida. *Revista Derecho y Criminología*, 2011, no 1.

DOWLING, Emilia., & BARNES, Gill. (2008). Cómo ayudar a la familia durante la separación y el divorcio: los cambios en la vida de los hijos (No. 306.89).

ESCURA FÀBREGAS, Alejandra, et al. L'impacte de la separació o divorci parental en els infants i adolescents. 2013.

FARIÑA, Francisca.; SEIJO, Dolores.; ARCE, Ramón. Intervención psicológica en el establecimiento de la guarda y custodia: el mejor interés del menor. *Psicología jurídica al servicio del menor*, 2000, p. 149-155.

IBÁÑEZ VALVERDE, Vicente J. El laberinto de la custodia compartida. Claroscuros de un solo nombre con varios significados. *Boletín de Derecho de Familia*, 2004, vol. 4, no 40/41, p. 1-15.

OLIVA GÓMEZ, Eduardo. El divorcio incausado en México. México. Moreno Editores Otero, O; ¿ Se siente solo o sola, 2013.

GÓMEZ, Eduardo Oliva; GUARDIOLA, Vera Judith Villa. Hacia un concepto interdisciplinario de la familia en la globalización. *Justicia juris*, 2014, vol. 10, no 1, p. 11-20.

SOLSONA, Montserrat; AJENJO, Marc. La custodia compartida: un pas més cap a la igualtat de gènere? 2017. Perspectives Demogràfiques, 8, 1-4.

SOLSONA, Montse; BRULLET, Cristina; SPIJKER, Jeroen JA. Coparentalitat i custòdia compartida a Catalunya. *Documents d'anàlisi geogràfica*, 2014, vol. 60, no 2, p. 387-415.

SOLSONA, Montse; SPIJKER, Jeroen; AJENJO, Marc. Calidoscopio de la custòdia compartida en España. *Calidoscopio de la custòdia compartida en España*, 2017, p. 45-72.

SWARBRICK, Brad. Multivariate data analysis for Dummies. *CAMO Software Special Edition*, 2012.

VALLEJO ORELLANA, Reyes; SÁNCHEZ-BARRANCO VALLEJO, Fernando; SÁNCHEZ-BARRANCO VALLEJO, Pablo. Separación o divorcio: trastornos psicológicos en los padres y los hijos. *Revista de la asociación española de neuropsiquiatría*, 2004, no 92, p. 91-110.

9.2. RECURSOS ELECTRÒNICS (PER DATA DE CONSULTA)

Institut Nacional de Estadística. “El INE y sus principales funciones” (Consultat el 24 de febrero de 2020). Disponible: https://www.ine.es/explica/docs/estaofi_quesine.pdf

Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones, Tallers per la Igualtat. Estereotips i rols de gènere, s.f (consultat 24 de febrer de 2020) Disponible: <http://www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/ca/estereotips-i-rols-de-genere/introduccio>

Conceptos Jurídicos, Guardia y custòdia. Custòdias, Derecho de Familia, s.f (consultat 27 de febrer de 2020) Disponible: <https://www.conceptosjuridicos.com/guarda-y-custodia/>

Elena Crespo Lorenzo, experta en dret de família, Custòdia Compartida en Catalunya, 2019 (consultat 17 d'abril de 2020) Disponible: <https://www.elenacrespolorenzo.com/es/custodia-compartida-cataluna/>

Agencia Estatal, Boletín Oficial del Estado, ley 25/2010, de 29 de julio, del libro segundo del código civil de Cataluña, relativo a la persona y la familia, 2010. (Consultat el 17 d'abril de 2020) Disponible: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-13312>

Agencia Estatal, Boletín Oficial del Estado, Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil. núm. 206, 1889 (Consultat el 18 d'abril de 2020) Disponible: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>

El País. “Custòdia Compartida: la mejor opción cuando los padres se separan”.
Març del 2018 (Consultat el 24 de maig de 2020) Disponible:
https://elpais.com/elpais/2018/03/22/mamas_papas/1521709662_920896.html

9. ANNEXOS

11.1. DADES DE L'INE RELATIVES AL PERCENTATGE DE DIVORCIS AMB I SENSE FILLS

Taula 6: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21552). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives al número de divorcis entre matrimonis del mateix sexe segons el número de fills. L'excel complet mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.[§]

Resultados provinciales					
Total divorcios					
Divorcios según número de hijos de los cónyuges					
Unidades: Divorcios					
	Total	Sin hijos	Sólo hijos menores:	Sólo hijos mayores:	2 o más hijos
	2018	2018	2018	2018	2018
Total Nacional	95.254	41.029	21.211	3.205	29.810
02 Albacete	639	259	125	14	241
03 Alicante/Alacant	3.769	1.610	869	116	1.174
04 Almería	1.456	627	348	29	452
01 Araba/Álava	522	214	107	21	180
33 Asturias	2.078	1.011	546	108	413
05 Ávila	240	135	44	2	59
06 Badajoz	1.114	368	269	52	424
07 Balears, Illes	2.498	1.118	583	62	736
08 Barcelona	12.914	5.824	2.778	338	3.974
48 Bizkaia	2.165	877	557	86	644
09 Burgos	548	221	137	14	176
10 Cáceres	681	289	121	31	240
11 Cádiz	2.490	979	632	92	789
39 Cantabria	1.181	522	299	37	323
12 Castellón/Castelló	1.368	537	347	25	460
13 Ciudad Real	816	333	181	22	280
14 Córdoba	1.406	524	319	62	501
15 Coruña, A	2.242	1.039	487	119	598
16 Cuenca	268	108	59	15	85
20 Gipuzkoa	1.195	466	253	60	415
17 Girona	1.593	603	420	38	531
18 Granada	1.685	755	292	31	607
19 Guadalajara	737	260	158	12	306
21 Huelva	986	371	229	44	342
22 Huesca	394	158	87	13	136
23 Jaén	1.108	564	155	39	350
24 León	892	356	248	50	237
25 Lleida	778	353	168	16	241
27 Lugo	425	212	105	15	92
28 Madrid	12.873	5.983	2.456	502	3.931
29 Málaga	3.718	1.709	765	86	1.158
30 Murcia	2.958	1.144	618	113	1.083
31 Navarra	1.221	499	249	55	418
32 Ourense	479	206	123	18	132
34 Palencia	230	89	47	3	91
35 Palmas, Las	2.558	1.186	580	126	667
36 Pontevedra	1.807	729	441	87	550
26 Rioja, La	597	240	130	22	206
37 Salamanca	549	232	154	32	130
38 Santa Cruz de Tenerife	2.401	1.233	548	76	544
40 Segovia	240	87	61	8	84
41 Sevilla	4.085	1.504	921	118	1.542
42 Soria	76	33	11	0	33
43 Tarragona	1.765	757	421	31	555
44 Teruel	175	72	38	10	55
45 Toledo	1.335	514	322	27	471
46 Valencia/València	6.395	2.631	1.563	178	2.024
47 Valladolid	1.032	435	240	51	307
49 Zamora	239	116	40	22	61
50 Zaragoza	1.969	795	473	74	628
51 Ceuta	199	79	43	0	77
52 Melilla	161	61	43	0	57

Fuente:
Instituto Nacional de Estadística

§ Aquesta informació ha estat extreta de la pàgina web: <https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=3261&capsel=3325>.

A partir d'aquest enllaç s'ha de seleccionar el punt "1.3 Divorcios según número de hijos de los cónyuges" i automàticament es descarrega l'excel 21552, mostrat parcialment a la Taula 6.

11.2. DADES DE L'INE RELATIVES A LA CUSTÒDIA COMPARTIDA DE FILLS DE DIVORCIS ENTRE CÒNJUGUES DE DIFERENT SEXE

Taula 7: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21563). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives a la custòdia compartida dels fills fruit de divorcis entre parelles de sexe oposat. L'excel complet mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.**

Resultados provinciales						
Divorcios entre cónyuges de diferente sexo						
Divorcios entre cónyuges de diferente sexo según cónyuge que						
Unidades: Divorcios						
Provincia	Total 2018	Padre 2018	Madre 2018	Custodia compartida 2018	Otros 2018	No procede ejercer la custodia 2018
Total Nacional	94.112	2.110	30.145	16.636	214	45.007
02 Albacete	637	12	233	102	1	289
03 Alicante/Alacant	3.740	73	1.137	763	2	1.765
04 Almeria	1.449	46	522	210	5	667
01 Araba/Álava	510	6	119	150	0	235
33 Asturias	2.057	53	553	318	4	1.130
05 Ávila	239	7	69	25	3	135
06 Badajoz	1.110	17	538	105	10	440
07 Balears, Illes	2.454	36	606	618	6	1.187
08 Barcelona	12.690	236	2.976	3.303	15	6.160
48 Bizkaia	2.136	60	639	455	1	981
09 Burgos	545	14	208	72	4	248
10 Cáceres	673	18	233	81	2	340
11 Cádiz	2.467	35	1.107	233	0	1.092
39 Cantabria	1.176	32	404	168	3	569
12 Castellón/Castelló	1.352	24	358	403	6	561
13 Ciudad Real	809	8	340	88	2	371
14 Córdoba	1.399	42	565	180	4	608
15 Coruña, A	2.240	49	687	305	4	1.195
16 Cuenca	266	9	101	23	0	132
20 Gipuzkoa	1.186	29	292	313	1	550
17 Girona	1.580	34	428	460	5	653
18 Granada	1.672	40	591	222	2	817
19 Guadalajara	729	29	276	143	4	276
21 Huelva	983	34	422	86	12	430
22 Huesca	389	4	112	102	2	169
23 Jaén	1.108	39	351	85	5	628
24 León	891	31	309	113	5	432
25 Lleida	775	24	220	153	0	378
27 Lugo	422	6	142	41	0	234
28 Madrid	12.622	304	4.157	1.601	12	6.549
29 Málaga	3.683	73	1.429	364	6	1.811
30 Murcia	2.937	58	1.171	382	7	1.319
31 Navarra	1.201	18	370	252	0	562
32 Ourense	479	13	163	64	0	239
34 Palencia	230	3	84	49	2	92
35 Palmas, Las	2.501	58	701	438	7	1.298
36 Pontevedra	1.793	51	658	233	9	842
26 Rioja, La	597	10	190	117	2	278
37 Salamanca	547	11	190	73	1	272
38 Santa Cruz de Tenerife	2.369	31	734	284	3	1.317
40 Segovia	237	5	93	38	0	101
41 Sevilla	4.036	84	1.629	633	10	1.680
42 Soria	76	5	19	19	0	33
43 Tarragona	1.747	44	472	429	4	798
44 Teruel	175	5	46	36	1	86
45 Toledo	1.315	58	512	166	14	565
46 Valencia/València	6.308	162	1.869	1.427	15	2.835
47 Valladolid	1.028	14	343	171	5	495
49 Zamora	239	7	58	34	0	140
50 Zaragoza	1.948	36	542	482	5	882
51 Ceuta	199	0	106	14	0	79
52 Melilla	161	14	69	11	3	64

Fuente:
Instituto Nacional de Estadística

** Aquesta informació ha estat extreta de la pàgina web: <https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=3261&capsel=3325>.

A partir d'aquest enllaç s'ha de seleccionar el punt "2.10 Divorcios entre cónyuges de diferente sexo según cónyuge que debe ejercer la custodia" i automàticament es descarrega l'excel 21563, mostrat parcialment a la Taula 7.

11.3. DADES DE L'INE RELATIVES AL TIPUS DE PROCEDIMENT ADMINISTRATIU
PER FORMALITZAR EL DIVORCI, DE MUTU ACORD O CONTENCIÓS.

Taula 8: Excel de dades extret de l'INE (codi de l'excel: 21550). Representa les dades provincials de tota Espanya relatives al tipus de procediment administratiu per formalitzar el divorci, de mutu acord o contenciós. L'excel complet mostra les dades històriques de 2013 a 2018 per totes les columnes. La següent taula només mostra les dades de l'any 2018, que són les que s'han utilitzat en el present estudi.††

Resultados provinciales				
Total divorcios				
Divorcios según tipo de divorcio				
Unidades: Divorcios				
	Total	Divorcio de mutuo	Divorcio contencioso	
	2018	2018	2018	
Total Nacional	95.254	73.980		21.274
02 Albacete	639	486		153
03 Alicante/Alacant	3.769	2.997		772
04 Almería	1.456	1.046		410
01 Araba/Álava	522	410		112
33 Asturias	2.078	1.605		473
05 Ávila	240	157		84
06 Badajoz	1.114	847		267
07 Balears, Illes	2.498	2.050		449
08 Barcelona	12.914	10.943		1.971
48 Bizkaia	2.165	1.692		473
09 Burgos	548	388		161
10 Cáceres	681	549		132
11 Cádiz	2.490	1.813		677
39 Cantabria	1.181	918		262
12 Castellón/Castelló	1.368	1.109		259
13 Ciudad Real	816	549		267
14 Córdoba	1.406	1.012		394
15 Coruña, A	2.242	1.784		458
16 Cuenca	268	184		84
20 Gipuzkoa	1.195	1.032		163
17 Girona	1.593	1.309		283
18 Granada	1.685	1.297		388
19 Guadalajara	737	527		210
21 Huelva	986	653		333
22 Huesca	394	305		89
23 Jaén	1.108	852		256
24 León	892	657		235
25 Lleida	778	579		199
27 Lugo	425	336		89
28 Madrid	12.873	9.933		2.940
29 Málaga	3.718	2.822		897
30 Murcia	2.958	2.171		788
31 Navarra	1.221	846		375
32 Ourense	479	380		99
34 Palencia	230	159		72
35 Palmas, Las	2.558	1.864		695
36 Pontevedra	1.807	1.315		492
26 Rioja, La	597	474		123
37 Salamanca	549	444		105
38 Santa Cruz de				
Tenerife	2.401	1.779		622
40 Segovia	240	176		64
41 Sevilla	4.085	2.983		1.102
42 Soria	76	60		16
43 Tarragona	1.765	1.465		299
44 Teruel	175	132		43
45 Toledo	1.335	1.033		302
46 Valencia/València	6.395	5.081		1.315
47 Valladolid	1.032	830		202
49 Zamora	239	163		76
50 Zaragoza	1.969	1.590		379
51 Ceuta	199	99		100
52 Melilla	161	95		66

Fuente:
Instituto Nacional de Estadística

†† Aquesta informació ha estat extreta de la pàgina web:
<https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=3261&capsel=3325>.

A partir d'aquest enllaç s'ha de seleccionar el punt "1.1 Divorcios según tipo de divorcio" i automàticament es descarrega l'excel 21550, mostrat parcialment a la Taula 8.